

Hurriyat

Mustaqil gazeta

UYDA
QOLING!

Газетамизни ўқинг ва
карантин қоидаларига
амал қилинг!

Gazeta 1996-yil dekabrda chiqqan boshlagan ★ Elektron manzil: gazhurriyat@mail.ru ★ www.uzhurriyat.uz ★ 2020-yil 12-avgust, chorshanba ★ № 27 (1191)

ҚАЁН ЙЎЛ ОЛДИК?..

Буюк юрдошларимиз қурган шаҳарлар, обидалар ҳали-ҳамон дунё аҳлини лол қолдириб келади. Биз-чи, бугунги авлодлар нега ҳали ҳам бошқа давлатлар олдида ўзимизни ожиз деб ўйлаймиз? Бундай эмас-ку! Гўё хорижликлар бизни саводли қилгандек, улар қорни-мизни тўйдириб, устимизни бут қилгандек бўлса-бўлмаса қуллук қилаверамиз...

⇒ 3-бет

УМУМИНСОНИЙ, ХАЛҚЧИЛ, ҲАҚҚОНИЙ

Ҳар бир журналист, публицист, ижодкор ўз асарларида ўз миллатининг ҳаёти, руҳи, фикр-ўйлари, қувонч ва ташвишларини акс эттириши, миллий қадриятларга суяниши шарт. Бунинг учун у миллатнинг тили ва дилини, руҳини яхши идрок эта билиши лозим.

⇒ 4-бет

САМАРҚАНДИЯ

Ўша онда нимадир эсига тушди шекилли, икки тарафда тизилиб турган одамлар орасидан кимнидир излай бошлади. Шу тобда "Ойи, ойи, биз бу ердამиз, бу ердამиз, табриклайман!" деган маъсум овоз янгради. Бу – ўғли Ўзбекхон эди. У ўнг тарафдаги сафнинг адоғида, йўл четидида қаторлашиб турган автоуловларга яқин жойда, отасининг елкасида ўтирганча бақирарди. Қўлида Батан рамзи — кичкина байроқча ҳилпираб турарди.

⇒ 5-бет

ДАВР

Сенаторлар қачон уйғонади?

ёки "Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари" журнали саҳифаларида

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2018 йилда Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси қабул қилинганлигига 70 йил тўлиши муносабати билан Самарқанд шаҳрида Инсон ҳуқуқлари бўйича Осиё анжуманини ўтказиш ташаббусини илгари сурган эди. Ушбу ташаббус Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош қотиби А.Гуттериш томонидан қўллаб-қувватланганди.

атчилик билан алоқаларни янада мустаҳкамлаш вазифалари батафсил таҳлил этилган ва уларни амалга ошириш го-лари илгари сурилган.

Давлатимиз раҳбари БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ёшлар ҳуқуқлари бўйича халқаро конвенциясини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш ташаббуси билан қўллаб-қувватланганди. Самарқанддаги иккинчи Осиё анжумани кун тартибидидаги асосий масала ҳам бутун дунё ёшлари учун жуда муҳим халқаро ҳуқуқат лойиҳасини атрофлича муҳокама қилишга бағишланади. Журналда эълон қилинган мақолаларнинг аксарияти ҳам шу мавзудадир.

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди раиси Бахтиёр Мирбобоев ўз таҳлилий мақоласида фуқаролар, шу жумладан, ёшлар ҳуқуқлари таъминлашининг конституциявий-ҳуқуқий кафолатларини атрофлича ёритган. Муаллиф, айниқса, ёш авлоднинг Ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялаш, уларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларни камситилишига йўл қўймайлик муҳимлигини уқтиради.

Шуниси эътиборлики, журналда халқаро ва минтақавий ташкилотларнинг нуфузли раҳбарлари ёшлар ҳуқуқларининг турли муаммолари бўйича таҳлилий мақолалари билан қатнашганлар. Хусусан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармасининг Марказий Осиё бўйича минтақавий вакили Ришард Коменда ёшлар ҳуқуқлари масаласи кўп йиллар давомида БМТ кун тартибидан тушмай келаётганига эътиборни қаратади. Чунки, ёшлар жаҳон аҳолисининг салмоқли қисmini ташкил этади ва уларнинг ҳуқуқларини таъминлаш барча давлатлар учун долзарбдир. Хусусан, биргина Ўзбекистонда ҳам жами аҳолининг 60 фоиздан кўпроғини 35 ёшгача бўлганлар ташкил этади.

Р.Коменда ўз мақоласида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ёшлар стратегиясини амалга оширишда Ўзбекистонни фаол давлатлардан бири эканлигини алоҳида таъкидлайди.

Ислом ҳамкорлик ташкилоти Ёшлар анжуманининг бош директори Расул Омаровнинг журналда эълон қилинган мақоласида Ислом ҳамкорлик ташкилотининг ёшлар стратегияси батафсил баён этилган. Шунингдек, Ташкилотнинг ёшлар стратегиясида ёшларнинг миллий даражада эҳтиёжларини қондириш воситаларидан фойдаланиш, ўзаро қўллаб-қувватлаш механизmlарини ишга солиш, ёшлар билан мулоқотни йўлга қўйиш концепцияси муҳажаммашланган.

12 АВГУСТ — ХАЛҚАРО ЁШЛАР КУНИ

Самарқанд веб-форуми иш бошлади

Кеча Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида Президентимиз ташаббуси билан ўтказилаётган "БМТ 75 ёшда: келажакка нигоҳ" дастури доирасида "Ёшлар-2020: глобал бирдамлик, барқарор ривожланиш ва инсон ҳуқуқлари" мавзудаги Самарқанд форумининг мақсади, мазмун-моҳиятига бағишланган брифинг бўлиб ўтди.

Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази директори, академик Акмал Саидов, Тошкент давлат юридик университети ректори Раҳим Ҳасимов ва "Юсалиш" умуммиллий ҳаракати раиси Бобур Бекмуродов иштирок этган тадбирда Самарқандда

бўлиб ўтадиган веб-форум ҳақида атрофлича маълумот берилди.

12-13 август кунлари халқаро миқёсдаги ўтказилаётган мазкур он-лайн-форумда БМТ ва унинг иттифоқлашган муассасалари, Европа хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Ислом

ҳамкорлик ташкилоти, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, Европа Кенгаши каби қатор халқаро ташкилотлар ҳамда ўн бешдан зиёд хорижий мамлакатдан

мингдан ортиқ иштирокчилар қатнашиши кутилмоқда.

Маълумотларга кўра, дунё аҳолисининг 2 миллиарддан ортигини ёшлар ташкил этса, юртимизда эса аҳолининг 60 фоизи ёшлар. Бу Марказий Осиё давлатларидаги энг юқори кўрсаткичлардан биридир.

Шунингдек, форумда Ўзбекистон ёшлар иттифоқи, Қонунчилик палатаси ҳузуридаги ёшлар парламентлари сингари 90 дан зиёд нодавлат нотижорат ёшлар ташкилотлари иштирок этади.

ШУНДАЙ ДЕДИ

Билл ГЕЙТС, Microsoft компанияси ҳаммуассиси, миллиардер (АҚШ):

“

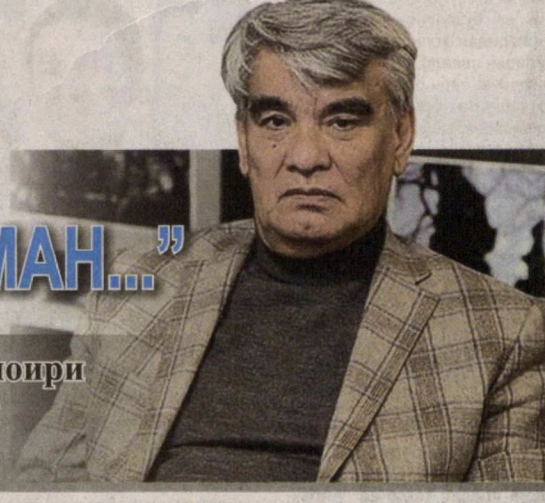
Вакцина яратишда Хитой ва Россия катта тезликда кетмоқда. Дунёнинг қаеридадир қўллаб беморлар тўлиқ ўрганилмаган вакциналар билан эмланишига ишончим комил. Синовларнинг учинчи босқичига қарамадан, салбий таъсирларни ўрганиш учун бизга уч-тўрт ой керак.

Менимча, ривожланган давлатларда коронавирус пандемияси 2021 йил охирида, дунёнинг қолган қисмида эса 2022 йил охирида тугайди.

ҲАЙРАТ

“МЕН БИР
УЛКАН
ДАРДДИРМАН...”

Ўзбекистон халқ шоири
Усмон Азим ижоди
ҳақида ўйлар

Ўтган асрнинг 70-йиллари адабиётимизга кириб келган авлод адабий иқлими ўзгартирди ва бу ўқувчиларнинг диди ва савиясининг юксалишига ҳам сезиларли таъсир кўрсатди. Усмон Азим Абдулҳамид Чўлпон, Усмон Носир бошлаб берган биринчи тўлқин, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов номи билан боғлиқ иккинчи тўлқиндан сўнг адабиётимизга кириб келган учинчи тўлқиннинг энг пешқадам вакили. Уч тўлқин ўзбек поэзиясининг XX асрдаги бўй-бастини, савия-даражасини, мазмун-моҳиятини белгилаб берди. Бу кўтарилишлар назм ва насрда ўнлаб истеъдодларни пайдо этди. Аммо шеърятимиз бўстонида, Усмон ака таъбири билан айтганда, “илҳомлари “бир баҳор”лик – ёшликнинг завоқ-шавқи билан биргина гўллаб қолишга улгурган шоирлар” ҳам кўп бўлди.

Ўзингиз ўйланг, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов доврўқ солиб турганда шоирман дейиш, айтишга осон. Лекин Усмон Азим... Келинг, шоирнинг ортикча камтарлигини йиғиштириб қўйиб айтган сўзларини бир ёдга олайлик:

Мен бир бола эдим – ўн олти ёшда,
Бу даъват маъносин қайда чақмоғим?
Ғафурнинг дўпписин қўндириб бошга
Қаршидан чақнади шеърнинг чақмоғи.

Демак, савол сизга, Абдулла Ориф!
Зилзила тинчиди –
қўнғингиз тўқми?
Қўсимми бир вулқон бормоқда ёриб,
Менга айтадиган гапингиз йўқми?

2

7

Самарқанд веб-форуми иш бошлади

1 Умумий анжуман иштирокчиларининг 80 фоиздан кўпи ёшлардир. Тадбир доирасида давлатимиз раҳбари 2017 йил 19 сентябрда БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида илгари сурган муҳим ташаббус асосида ишлаб чиқилган Ёшлар ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро конвенция лойиҳасининг ҳам навбатдаги муҳокамаи режалаштирилган.

Шунингдек, ёшлар ҳуқуқлари ва барқарор ривожланиш мақсадлари орасидаги боғлиқлик, ёшларнинг инсон ҳуқуқлари борасидаги билими ва ҳуқуқий онгини ошириш, 2030 йилгача янада хавфсизроқ келажаkning қуриш, тинчлик ва осойишталикни таъминлашда ёшларнинг роли ва аҳамиятини кучайтириш масалалари ҳам атрафлича муҳокама қилинади. Қолаверса, мазкур жараён икки кун давомида "You Tube" ижтимоий тармоғи орқали бутун дунёга тўғридан-тўғри трансляция қилинади.

— БМТ Бош котиби қаҳирига жавобан, Президентимиз ташаббуси билан бу йилги Инсон ҳуқуқлари бўйича

Самарқанд форуми "БМТ 75 ёшда: келажакка нигоҳ" дастури доирасида бевосита ёшлар масалаларига бағишлаб ўтказилмоқда. Ҳозирги пандемия шароитида бундай нуфузли форумнинг ташкиллаштирилиши фақатгина Ўзбекистонда эмас, балки жаҳон таърибасида ҳам катта янгиллик. Ёшлар нафақат келажакимиз бунёдкорлари, балки бугунимиз, ислохотларимизнинг ҳал қилувчи кучи ҳамдир. Агар биз барқарор ривожланишга эришмоқчи бўлсак, ёшларнинг жамиятимиздаги ўрни ва мавқеини ҳар томонлама кучайтиришимиз зарур, — деди Акмал Саидов.

Ўз мухбиримиз.

✓ ХОЛИС ФИКР

ДИЁНАТ ва ИНСОФ сотилмайди

Коррупция атамаси аслида лотинча "орруптио" сўзидан олинган бўлиб, пора бериб сотиб олиш, бузилиш, ишдан чиқиш, ахлоқий (маънавий) бузилиш деган маъноларни англатар экан. Жамиятда коррупция оддий халқ вакилларининг юқори амалдорларга ёхуд давлат амалдорларининг ўзaro бир-бирларига бўлган муносабатидан келиб чиқади. Ушбу салбий ҳолатнинг ҳар қандай кўриниши жамиятни ҳалокат ёқасига олиб бориши муқаррардир.

Коррупция ҳар қандай давлат ва жамият ривожига жиддий салбий таъсир кўрсатувчи хавфли омил, барча мамлакатларга таҳдид солувчи мураккаб ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳодисадир. Зеро, бу омил туфайли давлатнинг ривожланиши секинлашади, ҳукумат тизими ишдан чиқади, демократик тамойилларга путур етади.

У жамиятни турли йўллар билан исканжага оладиган даҳшатли иллатдир. Шундай экан, нега ҳалигача коррупцияни батамом тугатишга чора топилмади? Қизиқ, жойларда ўтказилган деярли ҳар икки тадбирнинг бирида коррупция ҳақида сўз очилади. Уни тугатиш чоралари қўрилатгани айтилади. Аммо, мамлакатимизда ҳам коррупция авж олаётган, тўхтаётгани йўқ.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг 6-япни мажлисида Сенат раиси Танзила Нарбоевнинг сўзлаган нутқини ўқидим, унда: "Коронавирусга қарши кураш тадбирлари учун ажратилган маблағлар, анцроги, Инқирозга қарши кураш жамғармаси маблағлари талон-торож қилинаётгани бизни ташвишлантирмоқда", дейилган.

"Хусусан, Андижон, Бухоро, Қашқадарё, Навоий, Наманган вилоятлари санитария-эпидемиология хизмати мутасаддилари томонидан, умумий ҳисобда, жамғарманинг 1 миллиард 750 миллион сўмдан зиёд маблағи талон-торож қилинганни масалага жиддий эътибор қаратишни тақозо этади.

Албатта, бундай пайтда нафс ку-

лига айланган баъзи калтабин мансабдорларнинг коррупцияга қўл ураётганини ҳеч қайси йўл билан оқлаб бўлмайди", дейди Танзила Нарбоева.

Наҳотки, коронавирус пандемияси хуружи давом этаётган оғир шароитда давлатимиз раҳбари томонидан халқимизнинг саломатлигини асрашга, мамлакатни бу мушкулдан имкон қадар тезроқ, талафотларсиз олиб чиқиш учун ажратилган маблағлар, яна қимсан, мамлакатимиз фуқаролари саломатлиги учун масъул бўлган хизмат мутасаддилари томонидан ўмарилса, ишонгинг келмайди, аммо...

Коррупция давлатни емиради, дегани шу бўлса керак. Яъни, инсонни жиноят бошқармайди, балки инсон жиноятни бошқариб туради.

Наманганнинг Учқўрғон туманида бўлган воқеа ҳам кишини лол қолдирди. Наҳот, шу ўғри амалдорлар мактабгача таълим тизимига, болалар таълимига хиёнат қилган бўлса? "Мактаб кўрмаганнинг мактаб кўргани курсин", дегани шумикин. Вилоят ҳокимлигининг ягона бюртмачи ИК техник назоратчиси Н.М. "Н.Б." МЧЖ раҳбари М.И. билан ўзаро келишиб, тумандаги 41-сонли мактабгача таълим муассасасида амалда бажарилмаган ишчи қорғозда бажарилди қилиб, "қўшиб-қатиб ёзишиб", 173,2 миллион сўм бюджет маблағларини ўмарилди.

Ҳа, нима ҳам дердик, коррупционер — бу биз қўраётган ҳуқуқий демократик давлатни тинимсиз келмиратган одам. Шунингдек, айрим фуқаролар учун чегара билмайдиган эркинлик фаолияти. Бошқа-

рувда нафс қўлига айланган инсоннинг атрафи — "ўргимчак тўри".

Янги Ўзбекистонни барпо этиш учун бел боғлаган эканмиз, кичкина бўлиб туқоладиган ишларга ҳам катта эътибор бериб, ҳеч бир эътирозга ўрин қолдирмаслигимиз керак, деб ўйлайман.

Маълумки, Президентимизнинг 2020 йил 29 июндаги "Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Фармонида мувофиқ, Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилди. Агентликнинг бош вазифаси этиб, коррупцияни олдини олиш ва унга қарши курашиш соҳасида давлат сиёсатини шакллантириш ва амалга оширишда махсус ваколатли давлат органи ҳисобланиши белгиланди. Бундан ташқари, Агентлик фақат Президентга бўйсунгани ва Олий Мажлис палаталарига ҳисобот беради.

Ҳаммани бир савол қизиқтиради: бу агентлик коррупциянинг илди-зига болта ура оладими?

Менимча, ҳар бир инсон бу иллатга қарши курашмоғи, имон ва виждон амрига қўлоқ осмоғи зарур. Зеро, муқаддас динимизда ҳам "пора берганининг ҳам, уни олган ва бу ишда воситачилик қилганининг" ҳам юзи қора бўлиши айтилади.

Қўндалик ҳаётига таъмагирликни, порахўрликни касб қилиб олган баъзи шахслар энди қадамини ўйлаб босишармикан?

Ёки инсоф ва диёнат деган нарсаларни ҳам бутунлай еб қўйишганмикан?

Мукаддас МАМАРАСУЛОВА.

Сенаторлар қачон уйғонади?

ёки "Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари" журнали саҳифаларида

1 Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Инсон ҳуқуқлари бўйича Олий комиссари бошқармасининг Ёшлар ҳуқуқлари бўйича гуруҳ раҳбари Чаронис Жорж Константинос эса ўз мақола-сида демократик жамият барпо этиш ва барқарор ривожланишга эришишда ёшларнинг ролини айтиб ўтган. Муаллиф ёшларнинг ўз мамлакатлари сиёсий ҳаётида фаол иштирок этишлари, сайлаш ва сайланишда, ўз тақдирларига тааллуқли қарорлар қабул қилишда иштирок этишларидаги чегаралашлар, меҳнат қилиш ҳуқуқларининг таъминланмаётганлиги ва бошқа мавжуд қатор муаммолар, уларни ҳал қилиш йўлларида диққат-эътиборни қаратади.

Инсон ҳуқуқлари бўйича Миллий

марказ директори, академик Акмал Саидов ва Инсон ҳуқуқлари бўйича Миллий марказ директорининг биринчи ўринбосари, юридик фанлари доктори Мирзатилла Тиллабоевнинг "Ёшлар ҳуқуқлари: халқаро, минтақавий ва миллий стандартлар" мақола-сида ёшларнинг ҳуқуқларини таъминлаш ва ҳимоя қилишга доир халқаро ва минтақавий ҳужжатлар чуқур таҳлил қилинган. Муаллифлар, шунингдек, БМТнинг Ривожланиш мақсадлари ва Ўзбекистонда ёшлар сиёсатини амалга оширишнинг устувор йўналишлари, ёшлар ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг истиқболларига ҳам батафсил тўхталганлар.

Муаллифлар Алишер Хурсанов, Шоҳжаҳон Рашидов, Зафар Шарофларнинг Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишнинг

ҳуқуқий асослари, айрим хорижий давлатларнинг ёшларга оид давлат сиёсатини амалиётга жорий этиш механизми, ёшларнинг ўз салоҳиятларини намойён қилишлари учун зарур ҳуқуқий асослар, ёшларнинг меҳнат қилиш ҳуқуқлари халқаро нормаларига доир мақолаларида ҳам долзарб масалалар кўтариб чиқилган.

Журналнинг ушбу сониди, шунингдек, ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, ёшларнинг ахборот оқимида самарали фойдаланишларини таъминлаш, коррупцияга қарши курашиш ва бошқа мавзулардаги илмий мақолалар эълон қилинган.

Эркин ЭРНАЗАРОВ,
"Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари" журнали бош муҳаррири ўринбосари.

✓ ОИЛА

Андиша — инсон зийнати

Ўзингизга маълум, диний таълимотларда оила муқаддас саналиб, оилавий муносабатларга алоҳида эътибор қаратишган. Оила қуриш Исролдан аввал ҳам бўлган, албатта, лекин оилада эрнинг ва аёлнинг ўрни ва ҳуқуқларини ҳамда масъулиятларини Ислom дини белгилаб берди.

Зеро, оила — катта жамиятнинг кичик бўлаги. Жамият ёмонлик ва бузғунчилиқнинг барча турларидан холи, тинч ва обод бўлиши, аввало, ушбу кичик жамиятнинг тинч-осойишталигига, тотувлигига боғлиқ. Оиладаги сокинлик-хотиржамликни ва садодатни таъминлаш оила аъзоларининг масъулиятни ҳис қилиши ва бажариши билан барқарор бўлади. Бундай масъулиятни эса эр ва хотин ўртасини боғлаб турувчи муқаддас никоҳгина мустаҳкамлаши ва жорий қилиши мумкин. Муқаддас Ислom таълимотларида оила қуришга эркак ва аёл бирдек тарғиб қилинган, оила қўрмасдан таркидунёчилик йўлини туттиш қараланиб, бунинг акси бўлган никоҳ ибодат даражасига кўтарилган.

Ҳадиси шарифларда уйланиш, оилали бўлиш билан бирга ибодат, тақво ва Аллоҳдан қўрқиш маъноларига зид эмаслиги қўп бора баён этилган. Жумладан, Анас ибн Молик розияллоху анҳудан ривоят қилинади: "Уч кишилик гуруҳ Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг аёлларини уйларида Расулulloхнинг ибодатлари ҳақида сўраб келди, бас, уларга бу ҳақида хабар берилганда, улар худди у (ибодат)ни оз санангандай бўлдилар. Шунда улар: "Биз қаёқдаю, Набий соллаллоху алайҳи васаллам қаёқда-лар, у зотининг аввалу-охури гуноҳлари мағфират қилинган", дедилар. Сўнг улардан бири айтди: "Мен умрбод тунларни намоз ўқиш билан ўтказаман,

бошқиси эса умрбод рўза тутаман деди, яна бири аёллардан четда бўлман, умрбод уйланмайман деди".

Булари айтган сўзлари Набий соллаллоху алайҳи васалламга етиб, маълум бўлганда сўнг уларнинг олдидан келиб: "Шундай, шундай деганлар сизларми? Аммо Аллоҳга қасамки, мен Аллоҳдан энг қўрқувчирогинизман ва Унга энг тақводоринизман, лекин рўза ҳам тутаман, оғзим очиб ҳам бўлади, Намоз ҳам ўқийман, ухлайман ҳам, аёлларга уйланман ҳам. Бас, қим меннинг суннатимдан юз ўғирса, мендан эмас, дедилар". (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти).

Ҳазрати Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоху алайҳи васаллам никоҳланиш фақат ўзларининг суннати эмас, балки

ниш, мисов ва никоҳ дедилар". (Имом Термизий ривояти).

Ҳазрати пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоху алайҳи васалламнинг: "Яхшилик қилиш, меҳр-шафқат ва меҳрибонликни оилангдан бошла", деган пурҳикматли ҳадиси шарифларига мувофиқ оилани мустаҳкамлаш учун зарур бўлган барча эзгу ва савобли ишларни қилишимиз лозим.

Оиладаги унча-мунча майда гаплар, баъзибир кечирса бўладиган хатоларга қўп ҳам эътибор бермаслик, ундан улкан низоли иш ясамаслик лозим. Шунда, иншооллох, фарзандларимиз одобли, билимдон, ақлли ва меҳнатсевар, иймон-эътиқодли бўлиб тарбияланишлари.

Айниқса, қиз ўстириб, уни турмушга узатаётган ота-оналар қатор қўриқчиликларга дуч

келаётганликлари ниҳоятда хуноқ ҳолатдир. Бир фарзандни ўн саккиз-йигирма йил тарбиялаб, энди қўлидан иш келиб қолганида бировнинг хонадонига бир умрга бериб юбориш ҳам осон иш эмас. Қолаверса, қиз фарзандга ўғил боладан ҳам кўра кўпроқ эътибор қилинади. Чунки оғина нуқсон етиб қолса ҳам катта ташвиш келади-да. Эсон-омон воқеа етказиб, турмушга тайёр қилишнинг ўзи ота-онанинг зиммасидаги катта масъулият.

Қўпчилик "ҳамма қиялтию", деган гапни ушлаб олган. Мен эса: "Йўқ, ҳамма ҳам қиялтигани йўқ", дейиш мақсадида, ўзим яхши билган бир инсон хатти-ҳаракатларини мисол тариқасида келтирмоқчиман. Зеро, унинг ҳаракати ўзгаларга ҳам ибрат бўлсин.

Бу киши келин томондан келган ортиқча буюмларни олиб келган машинасига қайтариб юклаб жўнатиб юборди. Қудаларининг қийналиб топан мол-дунёси эвазига шунча буюмга эгалик қилишни ўзига эп кўрмади.

Қолаверса, ҳозирги карантин чекловлари амал қилинаётган пайтда ҳар қандай тўй ва оилавий тадбирларни қолдириб туриш ҳам маъқул амал бўлади. Бунинг имкони бўлмаганда 5-6 киши, умуман, оилангиз билан ўтказиш ҳам мумкин-ку!

Аллоҳ бизларни ана шундай андишали, инсофли кишилардан ибрат оладиган бандалари қаторида бўлишимизни насиб этсин. Топган мол-давлатимизни беҳуда харажатлар ўрнига фарзандларимиз соғлиги, қамолли, шу билан бирга, эл-юрт манфаати, Ватанимиз равнақи учун сарфлашимизга тавфиқ айласин.

Жўрабек ЭРГАШЕВ,
Балиқчи тумани бош имом-хатиби.

✓ ХАТАР

Беморни кўриб, менга ҳам ҳаво етмай қолди

Сунъий нафас бериш аппаратида чиқаётган ҳар хил овоз, яшаш учун курашаётган касал киши ҳолати юрагимда қўрқув уюртади.

Юрагимда уйғонган ички хавотирни тасвирлаб, таърифлаб бера олмаيمан. Олдинги ўзимда куч ҳам, журъат ҳам сезгандим. Кейин...

Ҳимоя қилишларини қийиб йўлаб бораётган. Олдинда шифокор. Мен бемор бўлиб ва давлатдан беморларни кўрмоқчи бўлган бўлим томон йўл кўрсатяпти...

Пашша учса билинади, жимжит. Жонлантириш бўлимига яқинлашман...

Юрагимда ҳадик ва хавотир, юрагим тез-тез ура бошлади. Бўлим эшиги очилди. На юзи, на кўзи кўринмайдиган даражада қийинган врачлар, ҳамширалар, беклар салом беришди. Уларни ўзга сайёраликларга ўхшатдим. Ўзимни ҳам. Қийган қийимимиз шунга монанд эди...

Каттагина хона. Кўзим энг биринчи хонадаги қаравотта, қўйналгунча нафас олаётган беморга, ҳар хил тушунарли ва тунашарсиз, те-те, те-те, те-те, деб чийиллаб овоз чиқараётган аппаратларга тушди...

"Менга нима бор эди", дея ўйладим. Қўрқа бошладим. Ўзимни улар ўрнига қўйиб кўрдим. Бугини айтолмайман...

"Фахриддин Ҳамидовман", деб ўзини таништирган шифокордан секингина сўрадим: "Беморларни соғлиги яхшими, бирон-бир ўзгариш борми?"

"Насиб қилса бўлиб қолар. Биз ҳам шу илинжда қараймиш", дейди у. Бошқа ҳеч нарса сўрамадим. Тушунарли, деганча бошимни қимирлатдим. Хона-

даги дориларни кўрсатди. Касаллик тарихини ўқий бошлади. Бири 1962 йилда, яна бири 1984 йилда яна бири 2000 йилда, яна бири 2004 йилда тутилган фуқаролар.

Кимидир ёри, кимидир фарзанди, яна бири эса ўн гулдан бир гули очилмаган ийigit, у ҳам кимидир жигарбанди. Юрагимни оғриги қучая бошлади. Вужудимда эса титроқ. Катта давраларда, ўртоқлари орасида гап бермайдиганларнинг аҳволини кўриб, одамнинг бир хас каби ожиз эканини ҳис қилдим.

Коронавирус қай аҳволга солиб қўйган буларни. Ўзимда базур куч топиб турибман. "Курашмоқда улар вирус билан", дейди шифокор. Мен-ку бир зумга келдим, қарадим, кўрдим. Шифокорлар эса тун-кун улар билан. Олишяпти вирус билан тушакдаги бемор сингари.

Менга ҳаво етишмапти, беморга ҳам. Бошқа ҳеч нарса сўрай олмадим. Олиб келган матоҳим билан суратга олдим, тезда ортимга қайтдим. Фақатгина сўнги айтганим: "Беморларга Яратганининг ўзи шифо, улар ёнларида парвона бўлаётган шифокорларга сабр берсин".

Яна ўша эшик, ўша йўлак. Йўлакдан ташқарига йўналдим. Дарддан холи, соғ-саломат эканимга шукр қилдим...

Беихтиёр юрагим тубидан бир сўз отилиб чиқди: "Одамлар, ўзингизни ўзингиз асранг!"

Ғулом ПРИМОВ,

Сирдарё вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси ахборот хизмати раҳбари.

ТОПИЛМА

Фаргона вилоят,
Қува туманидаги
Бўстон қишлоғида
яшовчи Рашидбек
Аҳмадалиев то-
морқадаги экинларни
суғориш ва рўзгор-
нинг кундалик эҳти-
ёжларини таъмин-
лаш учун ҳовлиси
чеккасида кўдўқ қа-
зий бошлади. Тупроқ-
нинг нам ортиб, сув
қўринай деганда, ча-
маси икки метрлар
чуқурликка етганда,
айланаси чилдирма-
дек келадиган сопол
буюмга қўзи тушди.

Қудук ичидаги хум

Аввалдан хунармандчиликка алоҳида меҳр қўйган Рашидбек барча қазиларни тўхтатиб, сопол буюмни авайлаб қовлаб олди. Қўрдик, ноёб буюм, дарров тегишли ташкилотга хабар қилди.

— Чуқурликдаги сув йўлини топиш учун махсус қозоқ қоқёт-гандим, қаттиқ жисмга тегиб кетди, — дейди Раҳмадалиев. — Авайлиб кавласам, қадимий хунармандчилик буюми кўринди. Аввалига кимга хабар қилишни билмадим.

Шу пайт хорижда ўқиб олган дипломини қайта малакалаш — нострификация қилиш учун Давлат хизматлари марказига ариза бергани борганим эсимга тушди. Улар керакли жойга етказар, деган умидда Давлат хизматлари агентлигининг бот калалига хабар ёзиб жўнатдим.

Бироз вақт ўтиб, ДХА Фаргона вилоят бошқармасининг ахборот хизматидан хабар келди. Эҳ-ҳей, кейин муҳбирлар, турли идоралардан телефон кўнгирақлари бошланди. Хуллас, ҳам-манинг эътиборига тушиб қолдим. Қизиқувчилар кўп. Тўғриси айтсам, қум тўла буюм ичини ҳали ўзим кавлаб кўрмадим. Топилмага озор етказиб қўйишдан тийилдим.

Ҳа, рост, ким биларди, балки катта хумнинг ичидан тарихий нодир буюмлар, қимматбаҳо дуру жаҳоирлар, олтинлар чиқар. Энди бунга мутахассислар аниқлик киритишди.

Нима бўлганда ҳам мутахассислар ушбу нодир буюм Ўзбекистон миллий тарихида янги саҳифа очилиши мумкинлигини айтишмоқда.

Ўз мухбиримиз.

ДИЛДАГИ ГАП

Мен англаган “кашфиёт”

Март ойи карантин бошланиши билан қишлоғимга келгандим. Роса ишлар йиғилиб қолган экан. Томорқани ағдардим, ариқ қазиб, сув уриб кетмасин учун ушатларни кўтардим, жуяк олиб, экин-тикинларни экдим, молларга емиш учун чил беда экдим. Каттагина узум боғимиз бор, айтгандимми? Қишда ерга қўмилган тоқларни очдим, айри қоқиб, новдаларни кўтардим, ҳосили йўқ узум барглари юлиб — хом нарт қилдим...

Яна кунора яйловга чиқардим, чўпонлар билан қишлоқ подасини боқамиз. Хуллас, чорвачиликнинг ҳам ҳадисини олиб, табиатдан роса завқланаман. Бироз лоф қўшиброқ айтсам, шаҳарда юравериб, баҳору ёзининг асл қўринишини, чиройини нақ эсимдан чиқарай, дебман...

Кеча подани тоғдан эндириб, чўпонларнинг гурунгига қўшилиб қолганим. Уларга “соқийлик” қилдим. Аммо ишонсангиз, бу даврада ер ёрилмади — кириб кетмадим... “Қиттай-қиттай”дан кейин улар “тилга кирди”: “Менга қара, сен бола, ўзи ўзбек тили ва адабиёти университетиде ўқирми-динг? Эй, нимани ўқиясанлар гапир-чи, тилди аҳолини қарасанлар-чи, писта пўчқача қадри қолмади-ку. Қаёққа қараясанлар-а?”

Хуллас, майнинг “куч”и билан кўнглининг энг чуқур хилватларида сақлаб юрган гапларини тўкиб солишди. Улар гарчи чўпон бўлишса ҳам, тилимизга бефарқ эмас экан. Кўзига ёши олиб гапирди, дард, алам билан гапирдилар-ей! Мен бўлсам уларни оддий чўпон-да, ниманим тушунарди, деб ўзимча гердайиб, пўрим бўлиб юрган эканман...

Уйга қайтганимда, эрталабгача бедор ўтирдим, ўй-хаёллар уйку бермади... Даладаги чўпонлар айрим “валломат”лар сингари илмий ишмни ёқласам, отнинг калласидек ойлик оламан, деган ваз-қорсон юзасидан дисертация ёзмайди. Ёки ўзбек тилида сўзларнинг неча бўғинлигини ҳисоблаш математика билан; товушларни турли оҳангга талаффуз қилиш физика билан; ҳарфларнинг организмдаги ҳосил бўлиш ўрни эса биология билан, анатомия билан ҳамбарчас боғлиқ... деб оддий ҳақиқатларни янгилик даражасига кўтариб, юксак мукофоту илмий дара-

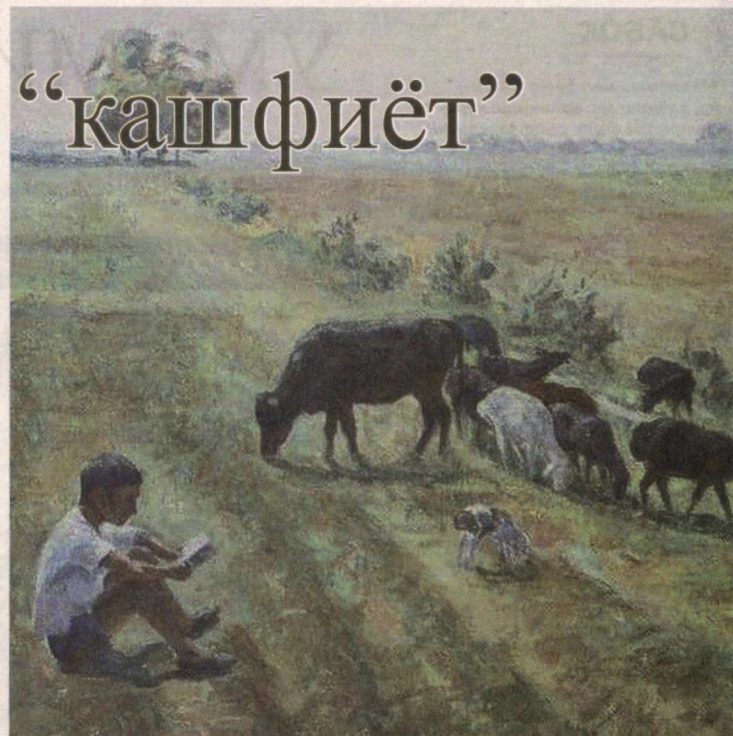
жага даъво қилишмайди. Биз каби адабиёт йўналишидаги одамлар умри давомиде бирон марта дуч келмайдиган математикадаги тангенс-катангенсга, кимё-физикадаги етти ухлаб тушимизга ҳам кирмайдиган масала-ю ҳодисаларга ҳаётининг маълум қисмини беҳуда совургани каби, бугун кўп олимлар “қўшма ва эргаш гаплар”да қилган “кашфиёт”лари ўлароқ ўқувчиларнинг вақтини беҳуда ўғирляпти.

Ўйлаб қарасам, тоғу тош орасидаги ана шу оддий одамлар — чўпону деҳқонлар ҳеч қандай моддий манфаат ва иддаоларсиз ота-боболаридан мерос қолган шевани, сўзлашув услубини йўқотмаслик учун ҳаракат қилляпти, ёш авлоднинг онгига тилга бўлган муҳаббатни халқ достонлари ва ривоятлари билан синдириляпти...

Мактаб даврим барча қишлоқ болалари сингари ўтган: қишда қаҳратон, газ масаласи муаммо, хоналар совуқ, йўл узоқ ва лойгарчилик бўлади — дам оламиз; баҳорда сой тўлиб сел келади — ёғингарчилик, унақа ҳавода мактабга етиб бориш амримаҳол; ёзда эса уч ойлик “қонуний” таътил — дам оламиз! Қузда янги ўқув йилига энди мослашиб, дарслар бошланганида яна қиличини яланғочлаб қиш келиб қолади... Яна дам!

Худо кўрсатмасин, манови пандемия балоси даф бўлсинку-я, йўқса, “онлайн ўқиш” дегани ҳам — “почти” дарс эмас, дам экан!

Ҳозир синфдошларимнинг ярми Россияда, русларнинг ишини қилиб, рўзгор тебратди. Хоҳ ишонинг, хоҳи йўқ, улар рус тилининг “пирик” бўлиб кетишган-ей! Қўлига китоб ушламаган бўз йигитлар қўйиб берсангиз, ўрисгаям дарс беради. Ўзим ҳам она тилини университетга кириш учун марказдаги тайёрлов курсига қатнаб, бир

йил ичида ўрганганман. Тушуняписмиз, бутун бошли мактаб дастурини бир йилда ўзлаштирганман. Яна унга қўшиб, тарих ва инглиз тилидан ҳам сабоқ олганман. Ўйлаб қоламан, она тили дарслигидаги бир-бирдан мураккаб атамалару қонун-қоидалар билан ўқувчини чалғитгандан нима наф? Мен ўн йил мактабга қатнаб нимани ўқиб-ўргандим унда? Бу хаёллар менга тинчлик бермайди...

Қишлоққа келиб англадимки, “Она тили ва адабиёт” дарси журналга “НБ” тушмаслик учун ўтиладиган устознинг зерикарли ва хоҳласак ҳам ақлимиз етмайдиган маърузалари, турли хил гарбона “изм”ларнинг шарҳи эмас экан! Бу дарснинг мақсади, аввало, инсонда СУЗга муҳаббат уйғотиш, кўнглига ўз она тилига меҳр туйғуларини солишдан иборат экан. Бу оддий ҳақиқат-ку, дейишингиз мумкин. Мен нодон уни қишлоққа келиб тушундим, чўпонлардан ўргандим! Бунга амалга оширма-сак, тил борасидаги тортишувлар ҳали узо-оқ давом этади...

Бир-икки марта “тилбузар”да шеър ўқиб чиққангизми, билмадим, қишлоқдаги-лар мени шоир деб қақирадиган бўлибди. Ҳатто, айрим қўшни аёллар ўзи ёзган қораламаларини ҳам ўқиб бериб, фикримни сўрашди. Бу онда лолу хайрон эдим. Билсангиз, қишлоқ аёллари ҳам ташвишлардан ортиб, ич-этини тирнаб, тинчлик бермаётган туйғуларини қоғозга тўкиб соларкан. Ёзув-чизувлари баъзи шоирликка даъво қилаётганларнинг анча-мунчасидан тузуқ ҳам, ҳатто.

Тўғриси айтсам, одам доим қишлоқни қўмсаб, уни соғиниб яшайди. Ишонаманки, сиздаям бу ҳолат юз берган. Айнан қишлоқ мени тетапоқ қилиб, катта ҳаётга “учирма” қилганди. Шаҳарнинг текис ва равон кўчалари, ойдин кечаларини кўп сангидим. Кимларнинг даврасида бўлиб, бурун қургур озгина қўтарилди ҳам. Карантин сабаб яна қишлоққа қайтдим ва илдишимни қайта топгандай бўлдим.

Абдулазиз АХМЕДОВ

МУШОҲАДА

Улуг қабиллага мансуб бир киши Амир Исмоил Сомониёга мурожаат қилиб хат ёзди. Шунда Исмоил унинг хатига шундай деб жавоб ёзди:

— **Аждодинг шуҳратига суйнама, ўзингга ўзинг шуҳрат топ.**

Бу ҳақда бир юнонлик файласуф донишманд айтган экан: **кимда ким фақат ўлган аждодлари билан ўзига обрў ахтарса, улар билан фахрланса, ўша кишининг ўзи ўлик ва аждодлари эса тирик саналади.**

Азиз Қайумовнинг Абу Райхон Беруний ва Абу Али ибн Сино ҳақидаги “Ажойиб кишилар ҳаёти” китобидан.

ҚЎЛИМИЗДА АДОЛАТ МАЁҒИ

Айтмоқчи бўлганларимни бежиз ушбу ҳикматли жумла билан бошламадим. Бу гапларни биз фахрланиб юрган улуг алома Беруний бобомиз айнан бизга, ҳозирги авлодга қарата айтиб кетгандек туюлди.

Қарийб ўттиз йил бўляптики, улуг бобларимиз номини айтиб, мактанамиз. Ҳар гапимизда дунё илм-фани ривожига улкан ҳисса қўшган аждодларимиз номларини зикр этиб, қўшиб ўтамиз. Тўғри, буюкларни ёдга олиш, хотирлаш, уларга муносиб бўлиш, ҳатто, улардан ўзишга интилиш яхши. Аммо...

Биламиз, собиқ иттифоқ даврида ўсиб келаётган авлодларимиз кўпгаб ота-бобларимиз номини танимай, билмай улғайди. Билганларини ҳам тескари таассуротларда ўрганди. Бугун эса улардан қолган ҳазинани тиклашга ҳаракат қилин-ляпти. Бундай саъй-ҳаракатларни кўриб қўзинг билан бирга дилинг ҳам қувнайди. Бироқ баъзида ўйланиб қоламан, шу хатти-ҳаракатлар шунчаки эмасмикан. Рост, адолат маёғини кўлга олдиқ, шад-дам қадам ташлаётганмиз, аммо улугларимиз ворисларини тарбиялаб, биллими, маънавияти, юксак иқтидор соҳиблари қилиб вояга етказиш ишлари ҳамон ол-да-силжияяпти.

Тарихда одамларнинг яшаш тарзи, шароити қандай бўлганлигини бил-миз, техника, технология, ахборот алма-шиш ҳозиргидек бўлмаган, аммо шундай буюк даҳоларимиз улкан кашфиётлари ила дунё илми йўлини нурафшон этгани бор гап. Ҳа, интернет бўлмаса ҳам улар жаҳон узра донг таратди-ку! Бугун бир савол ўйлантиради, ҳўш, бугун биз-чи? Ёшлар ташкилоти атрофида жипслаш-ганлар “пиар” қилиб: “Аждодларга муно-сиб авлод бўлаёмиз!” — дея мактанамиз, лекин амалда-чи, бу гапларга муносиб-мизми? Ҳатто: “Ким эдигу ким бўлдиқ?” — деган жумлани шоир ҳам қилиб олишди. Аммо ҳали ўзларининг кимлигини би-лмашга интилишмаяпти, амалда эса ай-тарли ўзгариш сезилмади. Тинмай яра-тилган шарт-шароитларни гапирмасиз, сўзимиздан бол томади. Тўғри, Прези-дентимизнинг саъй-ҳаракатлари билан илми олиш, келажақда етуқ мутахассис бўлиб етишиш учун барча қўлайликлар, шароитлар яратилди. Аммо таълим ти-зиммиде оқшаб ҳамон қузатилаяпти. Ҳа-лигача тўғри йўлга тушиб ололмаяпти. ОАВларда гоҳ мактабларда она тили дарсларини қисқартириб, рус тили соа-

тини кўпайтирамиз деса, гоҳ миллий та-рихимизни ўрганиш шарт эмас қабилда гап-сўзлар кўпаймоқда. Бу кетишда улуг бобларимизга тенглашиб уёқда турсин, ақалли ўзлигимизни ҳам йўқотиб қўйма-сак майли эди.

Яна бир гап, халқимиз катта салтан-натни, давлатни қурган ва бошқарган халқ. Илму салоҳиятда тенгсизмиз, адо-

ҚАЁН ЙЎЛ ОЛДИК?..

латпарвар буюк юртдошларимиз қурган шаҳарлар, обидалар ҳали-ҳамон дунё ахлини лол қолдириб келади. Биз-чи, бу-гунги авлодлар нега ҳали ҳам бошқа дав-латлар олдида ўзимизни ожиз деб ўйлай-миз? Бундай эмас-ку! Гўё хорижиликлар бизни саводли қилгандек, улар қорни-мизни тўйдириб, устимизни бут қилган-дек бўлса-бўлмаса қуллук қилаверамиз...

Битта мисол, яқинда Гулистон шаҳрида тадбир бўлди. Залга битта хорижлик ки-риб келди. Ҳамма бир зум жим қолди. Сўнг нотик қолган мажлисини ўша хорижлик-нинг тилида ўтказди. Бечора чека туман-дан келган тадбир иштирокчилари кўрил-ган масала, чиқарилган хулоса, келажақда қилинадиган ишларни тушуниб етмай тарқалди. Аслида берилган топшириқни хорижлик бажармайди, шу чекка туман ва-киллари бажаради. Лекин...

СУВ КЕЛТИРГАН АЗИЗМИ?

Албатта, юртимизда улуг инсонлар вояга етаверади. Бу юртининг тупроғи яра-тувчан. Давлатимиз томонидан китоб-хонлиқка катта эътибор қаратилмоқда. Бу ҳам келажақ авлодни буюк боболарга муносиб ворис қилиб тарбиялашга қарат-илган улкан тадбир. Китоб мутлоааси давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бундан қанчалар ич-ичимдан қувондим. Танловлар ўтказилиб, голибларга авто-мобиль ҳам тортиқ этилмоқда. Аммо, “ле-кин”и бор-да. Хўп, китоб ўқиганга авто-мобиль соғға қилинса, ўша китобни ёзган-га-чи? Унга ҳам эътибор қилинмаяптими? Халқимизда бир нақл бор: “Сув келтирган элда азиз”, деган. Лекин ўша сувни қаер-дан, нимада келтирган? Нега улар азиз бўлмаслиги керак?!

тоби босмақонда чоп этилса ё бир хо-надон, ё бир автомобилга етадиган қала-ман ҳақи бериладир. Ҳозир-чи? Китобини чиқарган нашриётга ижодкорнинг ўзи пул тўлайди? Китоби ортидан эса обрўни бош-қалар олади. Шу жойда ҳам адолат бў-лиши керак, деб ўйлайман.

Тўғри, давлатга қарашли айрим нашриётлар муаллифга қалам ҳақи бе-ришади, шунда ҳам арзимаган пулни хи-соблаб, шу маблаг эвазига ўз китобини тортиқ этишади-да, қутулиб қўяқоли-шади.

“РОБОТ”ЛАР ҚАЕРДАН?

Бутун ер юзи бўйлаб тобора тарқалиб бораётган коронавирус пандемияси оқи-батлари мени ҳам ҳаммага яхшилик соғи-ниб яшашга ундаяпти. Аммо...

Карантин эълон қилинди, аммо баъзи раҳбарларнинг нотўғри тугган йўли сабаб одамлар нима қилишини билмай қолди. Масалан, Сирдарё вилояти маркази ҳи-собланган Гулистон ўзи кичкина шаҳар. Шаҳардаги “Тошкент — Гулистон” катта йўлига ёнма-ён ўтган темирйўл устидан атрофдаги аҳоли яшайдиган манзиллар билан, энг муҳими, шаҳар марказининг ярмини боғлаб турувчи пиёдалар ўтади-ган осма кўприк қурилган. Нима бўлдию, бир “ақли”нинг гапи билан шаҳар ичи-даги кўчалар қатори шу кўприк йўли ҳам ёпиб қўйилди.

Ўйлаб кўринг, кўприкнинг бир томони шаҳар маркази, иккинчи томони марказ-нинг бир қисми. Карантин пайтида ҳам ишлайдиган давлат ташкилотлари, муас-сасалари бўлди, керакли ходимлар ишга келиши, кетиши керак. Аммо бир тутил-ган нотўғри йўл сабаб, орада ҳуқуқ-тар-

нинг қутилмаган ҳодисаси туфайли, ка-рантин бошланмасдан Жиззах вилоя-тига бориб, қариндошиникида қолиб ке-тибди. Кейин коронавирус пандемияси даври қоидалари юмшагини сабр би-лан қутибди. Ниҳоят, қутилган дамлар келгач, у шахсий автомобилида ўз уйига қайтиш учун бир неча марта йўлга от-ланади. Аммо аввал Жиззах, сўнг Сир-дарё патруль постидан ортига қайтари-шади. “Нима, мен жиноят қилдимми ё амалдаги қонунни бузгандимми, улар тўхтади?” — деб ёзда ариза муалли-фи. Энг қизиги, орада унинг бўйи-даги фарзанди ҳам ора йўлда дунёга келибди.

Тўғри, карантин тартиб-қоидаларига риоя қилиш шарт ва бунга қўлчилик тўғри тушуниб, амал қилмоқда. Аммо... “салла деса каллани оладиган” томонларимиз ҳам ҳеч қолмади, қолмади-да. Ахир, жа-мики хатти-ҳаракатларимиз нима учун, халқ, одамлар учун эмасми?

Юқоридаги ҳолатларни тўғри тушу-ниб, амалий ёрдам кўрсатиш мумкин эмасмиди? Йўқ, биз “робот”лар мисол иш тутамиз. Бу билан намунали фаолият кўрсатишимизни, “қонун барчага баро-бар” эканлигини аниқлаб қўйишимиз ке-рак.

Айтмоқчи бўлганим, қанийди, ҳар бир давлат муассасаси, ташкилоти ё идора аппарати бўлсин, ўз биносиде ходим-лари учун махсус кутубхона ташкил этса, ходимлар учун кунига бир соат мутлоа-ани мажбурий қилиб қўйилса. Улуг бобо-ларимизнинг муносиб ворислари бўлиб, дунёга ҳам разм солармидик, дунё билан бўйлашармидик, дейман-да...

Бекмурод БАРДОШ,
журналист.
Сирдарё вилояти.

ҚАДРИЯТ

Чанқовуз чал, болам...

Менимча, ўсиб келаётган ёш авлод онгига ота-боболаримиздан қолган улмас қадриятларни, бу аждодлардан мерос тарбия услу-ларини синдириш, шубҳасиз, бугунги замонавий таълим тизимига қанот бўлади.

Эсимда, ҳали жуда кичкина эдим. Мактабга ҳам бормасдим, катта момом лапар айтар, доира, чанқовузни маҳорат билан ча-лар, юздан ортиқ шеърларни ёд биларди. Қизиқ, ёнларига борсам севинганидан лапарни бошлаб юборарди:

Вақа-вақа тўрам,
Босманг жамалагимни...

Эҳ... мазза қилиб рақса тушардим-да ўзиям! Моможоним пе-шонмдан ўпардилар. Ушбу санъат турига бўлган меҳрим ушанда уйғонган. Кейинчалик вилоят “Баркамол авлод” болалар марказида олган сабоқларим боис фольклор йўналишида рақс бўйича респуб-лика голиби бўлганман.

Моможонимга ҳавас қилиб чанқовуз чалишни ўргандим. Эсимда, “Хотира ва қабрлаш кун”и муносабати билан рус мил-лий маданият марказида ўтказилган тадбирда чанқовуз чалаёт-ганимда залда ўтирган рус аёли: “Я знаю что это. Это — чанко-вуз” — деди баланд овозда. Миллий мусиқа асбобимизнинг бошқа миллат вакили томонидан эътироф этилиши одамда ажиб ҳислар уйғотар экан.

Шу-шу миллий урф-одатларимизни ўзида акс эттирган “Мо-момнинг ўғитлари” деган илк китобини тайёрладим, у нашр-дан чиқди. Илк ҳикоям эса “Момоннинг чанқовузи” деб номлангани менга ўзгача заъф бағишлайди.

Чанқовуз Сурхон воҳасининг қадимий мусиқа асбоби. У миллод-дан аввалги I асрда пайдо бўлган. Маълумки, азал-азалдан аёллар чанқовузда ўзларининг ички туйғуларини баралла намоян қилиш-ган. Момолар, чўпон-чўлқлар, бободоҳқонлар чанқовузни доим ўз-лари билан бирга олиб юришган. Бу уларга кўтаринки кайфият бахш этган.

Ҳар кун ояноним ишдан чарчаб келсалар: “Чанқовуз чалиб бер, қизим” дейдилар. Чанқовуз қуйлари мени болаликдаги ўша бегубор дамлар сари бошлади. Тоғу тошларда савҳат қилгандек бўламан. Гўёки катта момом ёнимда тургандек бўлаверади...

Юлдуз ЭРГАШЕВА,
Сурхондарё вилоят “Баркамол авлод”
болалар мактаби қошидаги
“Ёш журналист ва нотик” тўғараги аъзоси.

САБОҚ

Маълумки, матбуот ижтимоий ҳаётни акс эттириш кўри-нишларидан бири, реал воқеаларни билиш, таъқиқ этиш ҳамда унга таъсир кўрсатишнинг муҳим воситасидир. Матбуот ўз зиммасига юклаган ижтимоий вазифаларни бажаришда маълум принцип (тамоил)ларга амал қилади. Матбуотнинг бош тамойиллари унинг асл моҳиятидан, бош ижтимоий вазифаларидан келиб чиқади. Матбуот инсоният томонидан дунёни билиб, хабардор бўлиб туриш, ижтимоий ахборотлар олиш учун кашф этилган экан, худди ана шу мақсад – фаолиятга мос келувчи тамойилларга, қоидаларга амал қилиши лозим. Демак, матбуотнинг бош вазифаси умуминсониятга хизмат қилишдан иборат бўлганлиги учун унинг бош тамойили – умуминсонийликдир.

Бу тамойилнинг назарий асоси шундан иборатки инсоният – табиатнинг гултожи, онгли жамиятнинг, тарихнинг, тамаддулларнинг ижодкоридир. Инсоният бор экан ер юзиде онгли, уюшган жамият, ҳаёт мавжуддир. Инсониятнинг онгли, маданий ҳаёти ва фаолияти белгиларидан бўлиши матбуотнинг вужудга келиши, иш кўриши ҳам у билан боғлиқдир. Шунинг учун ҳам матбуот умуминсониятга тегишли бўлмоғи, унинг мақсад ва вазифаларига хизмат қилмоғи керак. Инсонлар матбуотдан тўғри, ҳаққоний, холис ижтимоий ахборотлар олишлари керак, дунёдан хабардор бўлишлари, оммавий ахборот воситаларини ўқиб, эшитиб, томоша қилиб ҳордиқ чиқаришлари, дам олишлари керак. Ана шу эҳтиёж матбуотнинг бош ижтимоий вазифаларини белгиллаганидек унинг етакчи қоидалари учун ҳам асос бўлади. Яъни, ҳар бир матбуот наشري – газеталар, журналлар, ҳар бир оммавий ахборот воситаси – радиоз-штитиришлар, телекўрсатувлар, ахборот агентликлари, интернет ижтимоий тармоқлари умуминсонийлик тамойилига қатъян амал қилишлари, яъни умуминсониятга хизмат қилишлари, унинг мақсад ва манфаатлари, қизиқиш ва интилишлари, хоҳишига қараб иш туттишлари лозим. Умуминсоният – неча-неча асрлар давомида ишлаб чиққан ва шакллантирган олижаноб қадриятлар – тинчлик, эзгулик, ҳақиқат, адолат, дўстлик, поклик,

УМУМИНСОНИЙ, ХАЛҚЧИЛ, ҲАҚҚОНИЙ

Матбуотнинг вазифаси ва сифатлари хусусида айрим қайдлар

меҳнат, яратил, ўзаро ҳурмат ва бошқа қоидалар ҳар бир матбуот наشري, оммавий ахборот воситалари фаолиятда бош қоида, асосий ғоя бўлиб хизмат қилиши шарт. Яъни, ҳар бир матбуот наشري, оммавий ахборот воситалари айрим яқна шахслар ёхуд гуруҳлар манфаатига эмас, умуминсониятга хизмат қилиши ўз олдига мақсад қилиб қўймоғи, инсониятга фойда келтириши, унинг ҳаёти доимо эркин, фаровон кечиши учун, дунёда тинчлик ҳукмрон бўлиши учун, озодлик, тенглик, демократия учун, ер юзиде алдов, зулм, уруш бўлмаслиги учун, поклик ва олижаноблик учун, доимо ҳақиқат қарор топиши учун, тараққиёт учун курашмоғи, шу йўлда фаолият кўрсатиши лозим. Умуминсонийлик тамойилининг заррача бўлса-да бузилиши – матбуотнинг айрим шахслар зарарли манфаатларига хизмат қилиши, зулм-зўравонлик воситаси бўлиш, ҳақиқатдан қўз юмиш, ёлгон, юзаки, бир ёқлама хабарлар тарқатишига олиб келади.

Матбуот халқнинг кундалик фикр ва туйғударининг аниқ ва янграқ ифодаси бўлиши лозим. У халқ орасида бўлиши

ҳамда халқнинг умид ва ташвишлари, меҳри ва нафрати, қувонч ва дardini тенг баҳам кўриши шарт. Ҳар бир матбуот наشري, оммавий ахборот воситаси халқдан ажралмаслиги, унинг ҳаётий муаммоларини очик, холис баён қилиши, халқ орзу-умиди, фикр-туйғуларининг ҳақиқий ифодаси бўлмоғи керак. Бунинг заррача бўлса-да бузилиши – халқдан ажралиб қолиш, халқ ҳаётини бузиб, ҳасоўшлаб ёритиш, яқна шахс, яқна ғояга хизмат қилиш ва бошқа ҳоллар матбуотнинг ўз ижтимоий вазифаларини бажара олмаслигига, халқнинг норозилигига ва инкорига сабаб бўлади. Ундай матбуот нашрини халқ ўқимайди, оммавий ахборот воситаларидан юз ўгиради.

Халқчиллик тамойили ҳар бир журналистдан, публицистдан, ҳар бир ижодкордан ўзининг бутун ижоди, қалб кўриниш халққа бағишлаши, бутун умр халққа хизмат қилиши талаб этади. Ҳар бир қалам соҳиб ўз асарларида халқнинг ҳаёти, меҳнати, ташвиши, қувончи, фикр-уйи, орзу-умидларини кенг, ҳаққоний тасвирлаши лозим. Халқчиллик публицистика ва бадий ижоднинг энг муҳим талаби, ҳар қан-

дай асарнинг ҳаётийлиги, умрбоқийлиги белгиланган асосий мезондир. Халқ руҳи, унинг дилидагиларни ифода этувчи ва юксак маҳорат билан ёзилган асарларгина умрбоқий бўлиши мумкин. Агар журналист, публицист, ижодкор халқчилликка эриша олмас экан, ҳеч қачон халқ назарига тушмайди, халқнинг ҳурмат-этиборини қозона олмайди.

Халқчиллик тамойилининг аниқ кўринишларидан бири – миллийликдир. Бинобарин, матбуот миллийлик принципи ҳам амал қилиши лозим. Миллат – тарихан ташкил топган, маданияти, тили, ҳудуди, иқтисодий ҳаёти ва руҳий хусусиятларининг умумийлиги асосида вужудга келган одамлар бирлашмасидир. Миллийлик халқчилликнинг, умуминсонийликнинг муштарак бир таркибий қисми, муайян кўриниши экан, шу миллат ҳудудида, шу миллат тилида чиқувчи матбуот ўз миллиятнинг манфаати, орзу-умиди, тараққиёти учун хизмат қилиши шарт. Барча матбуот нашрлари, оммавий ахборот воситалари кундалик фаолиятларида шу миллатнинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий-маънавий

ҳаётини кенг ёритиши, миллиятнинг дарди билан нафас олиши лозим. Ҳар бир журналист, публицист, ижодкор ўз асарларида ўз миллиятнинг ҳаёти, руҳи, фикр-уйлари, қувонч ва ташвишларини акс эттириши, миллий қадриятларга суяниши шарт. Бунинг учун у миллиятнинг тили ва дилини, руҳини яхши идрок эта билиши лозим. Шу билан биргаликда миллийлик, миллат манфаатлари умумхалқ манфаатларига, умуминсоният манфаатларига зид келмаслиги, ўзаро муштарак бўлиши талаб этилади. Шундай экан барча матбуот нашрлари, оммавий ахборот воситалари ҳаққонийлик тамойилига амал қилиши керак. Бундан заррача чекиниш унинг ўз ижтимоий вазифаларини бажаришда монеълик қилади. Бу тамойил ҳар бир журналист, публицист ва ижодкордан фақат ҳақиқатни, аниқ ҳақиқатни ёзиши талаб этади. Ҳаққонийлик публицистик ва бадий ижоднинг бош мезони, асосий талабидир. Ҳаёт ҳақиқатларини очиб бера олган, ўз миллати, халқи ва пировард натижада умуминсоният учун қадри бўлган асарларгина умрбоқийдир. Бу принципнинг заррача бўлса-да бузилиши, ўз манфаати ёки яқна ғоя, шахс талаби билан ҳаёт ҳақиқатидан қўз юмиш ижодкорнинг инқирозига сабаб бўлади.

Матбуотнинг асосий қоидаларидан яна бири – оммавийликдир. Оммавийлик ҳар бир матбуот нашрининг ва оммавий ахборот воситасида кўпчиликнинг доимий иштирок этиши, унинг кўпчилик томонидан яхши кутиб олиниши, оммалашувидир. Оммавийлик принципи умуминсонийлик, халқчиллик, миллийлик ва ҳаққонийликнинг мантикий давоми бўлиб, юқоридаги тамойилларга қатъий амал қилган ва бу асосда ўз ижтимоий вазифасини тўла бажара олган матбуот наشري, оммавий ахборот воситасигина кенг оммалашуви, ўқувчилар, радиотингловчилар ва телетомошабинлар, интернет ижтимоий тармоғи мухлисларига манзур бўлиши мумкин. Шу билан бирликда бу тамойил ҳар бир

матбуот наشري ва оммавий ахборот воситасидан юксак савияда иш олиб бориши, ҳар бир журналист, публицист ва ижодкордан катта меҳнат ва маҳоратни, доимий изланишни талаб қилади. Оммавийликка эриша олган матбуот наشري, журналист муваффақият қозона олмайди.

Матбуот фаолиятда партиявийлик тамойили ҳам мавжуддир. Коммунистик матбуотда бу тамойил барча матбуот нашрлари ва оммавий ахборот воситалари учун бош, мажбурий қоида қилиб қўйилган. Аслида эса партиявийлик – умуминсонийлик, халқчиллик ва ҳаққонийлик билан ўлчанувчи тушунча ҳисобланади. Илло, партия сўзи инглизча бир бўлак, аҳолининг бир қисми деган маънони билдиради. Бинобарин бу тамойил жамиятдаги айрим партиялар, уюшмалар, ташкилотлар томонидан нашр этиладиган матбуот органлари учун қўлланиладиган қоида бўлиб, ўша партия, уюшма, ташкилотнинг дастури, йўл-йўриқлари асосида иш кўриш демакдир. Бу – табиий бир ҳол. Аммо партиявийлик тамойили юқорида таъкидлаб ўтилганидек умуминсонийлик, халқчиллик, миллийлик ва ҳаққонийлик қоидаларига зид бўлмаслиги керак, акс ҳолда у жамиятга зарарли ҳодисага айланади.

Мустақил Ўзбекистонда қатор партия газеталари – Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг наشري – “Ўзбекистон овози”, Ўзбекистон либерал-демократик партиясининг наشري – “XXI аср”, Адолат социал-демократик партиясининг наشري – “Адолат”, Ўзбекистон Миллий тикланиш партиясининг матбуот наشري – “Миллий тикланиш” газеталари юқоридаги тамойил асосида иш кўриб келмоқда.

Матбуот тамойиллари жамият тараққиёти билан бирликда ривожланиб, такомиллашиб, янги-янги қирралари очилиб бораверади. Мамлакатимизда жуда улкан даражада ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маданий-маънавий ислохотлар амалга оширилган, жамиятимиз ҳаётида туб ўзгаришлар юз бераётган ва бу улкан вазифаларни бажаришда оммавий ахборот воситалари фаол иштирок этаётган ҳозирги даврда матбуотимизнинг бош тамойиллари муҳим аҳамият касб этмоқда.

Мухтор ХУДОЙҚУЛОВ,
филология фанлари доктори.

ЗИКР

Мутлолаа инсонда нафақат маънавий қимматларни яратиб, билим хотира ва фикрлаш қобилиятини ҳам мустаҳкамлайди. Шунингдек, миянинг ишлаш фаолиятини яхшилайди. Олимларнинг таъкидлашича, мутлолаадан олинаётган маълумотларни хотирада сақлаш учун мияда янги асаб толлари уйғонар экан.

ДўСТСИЗ ЯШАБ БЎЛМАЙДИ

Доимий равишда китоб ўқийдиган инсонларда фикрлаш қобилияти ўта ривожланган бўлиб, китоб ўқимайдиганларга нисбатан тафаккури ҳам ўткир бўлади. Кейинги пайтларда интернет оммалашган дамда одамларда мутлолаага ҳожат қолмади? — дейдиганлар кўпайди. Шунинг унутмаслик керакки, аҳоли орасида китоб ўқийдиганлар, мутлолаани ҳаётининг мазмунига айлантирганлар кам эмас. Иш юзасидан туман кутубхоналари бўлган, ўқув хонада мутлола қилаётган ўрта ёшли инсонлар қатори, ўсмир-ёшларни ҳам учратаман. Айниқса, кутубхонага аъзо бўлганларнинг уйига китоб олганлар рўйхати, атайлаб қўз югуртирмаган, баъзилари ҳар ҳафта ўқиган китобини алмаштираётганига ғувоҳ бўламан.

Тўғриси ҳам шу, агар бадий китобнинг ўқувчиси бўлмаганда мамлакатимизда ҳар йили миллионлаб нусхада китоблар чоп этилмасди. Шундай бўлса-да, бугунги глобаллашув шароитида туманлардаги кутубхоналар ҳолати талабга жавоб берадими? — деган саволга жавоб топиш мақсадида Фаргона вилояти Бағдод тумани Ахборот кутубхона маркази мудири Муаттархон Умаровага мурожаат қилдик.

— Маълум бўлишича, бу кутубхона Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 30 августдаги 4354-сонли қарори ҳамда туман ҳокимининг ўтган йил 21 октябрдаги 5332-сонли қа-

рори билан ташкил этилган экан. Лекин...

— Тўғри, шароитдан келиб чиқиб, янги бино қурилиши бит-гунча, эски бўлса ҳам, шу бинодан фойдаланиб келаямиз. Кўриб турибсиз, кутубхона биносида шароит етарли эмас. Бизни қувонтираётгани — ҳозирда туман марказида 3 қаватли, замонавий кўринишдаги янги бино қурилиши битай деб қолди. Худо хоҳласа, яқинда янги бинода иш бошлаймиз. Китоб фондимишга келсак, мактабга арзигулик — 83 927 дона. Шундан, 3483 та ижтимоий-сиёсий китоблар, 30 429 таси эса бадий асарлар, бундан ташқари, электрон адабиётлар 2000 тани, она тилимизда қрил алифбосида чоп этилган китоблар 45 675 тани, лотин тилидагилари эса 1500 тани, адабиётшунослик йўналишидаги асарлар 23 500 нусхани ҳамда хорижий тилларда чоп этилган асарлар 36 750 дан ошқини ташкил қилади.

Шу билан бирга, соғлиқни сақлаш, техника, санъат, спорт, география, қишлоқ хўжалиги оид китобларимиз ҳам мавжуд. — Айни дамда китобхоналар сони 4000 минг нафар экан. Айтинг-чи, туман ёшларнинг китоб ўқишга бўлган қизиқиши сизни қониқтирадими?

— Биласизми, биз фойдаланувчиларимизга янада қулайлик яратиш мақсадида кутубхонамизни телеграмм ижтимоий тармоғига ҳам киритганимиз. Шу кунларда 3000 мингдан зиёд фойдаланувчиларга онлайн

тарзда хизмат кўрсатаямиз. Бундан ташқари, Маҳалла фуқаролари йигинлари кесимларида 19 та тармоқ кутубхоналаримиз бор, уларни 5 мингдан зиёд китоб билан таъминлаганмиз.

Маълум бўлишича, кутубхона мавжуд бўлмаган маҳаллаларда кўчма кутубхоналар ташкил этилган бўлиб, 39 нафар ишчи-ходим аҳолига самарали хизмат кўрсатар экан.

Ҳафтада икки марта китоблар алмаштириб туришни йўлга қўйган жамоадагилар, тез-тез турли тадбирлар ўтказиб, аҳоли ўртасида китобхоналикни кенг тарғиб қилишади.

Яқинда туман прокурори Мирзобедил Назировнинг ташаббуси билан Ёшлар иттифоқи туман бўлими ҳамкорлигида “Китоб билан дунёни кашф қиламиз” мавзuida, 14 ёшдан 30 ёшгача бўлган китобхоналар ўртасида танлов ўтказилибди.

Танловнинг саралаш босқичида мингдан ошқин китобхона қатнашиб, 12 нафари голибни қўлга киритибди. Финал босқичида иштирок этган Фаргона политехника институт талабаси Асилбек Одилов биринчи ўринни, 8-синф ўқувчиси Абдуғофур Абдумуталипов иккинчи ўринни, учинчи ўринни эса уй бекаси Захро Қурбоналиева эгаллаган.

Ҳа, инсон учун энг содиқ дўст китоб, деб бежиз айтилмаган. Бу дунёда эса дўстсиз яшаб бўлмайди.

Маъруфа СОЛИЕВА.

АФСУС

“Юлдузча” ёшлар тарбияни кимдан олмоқда?

Деярли ҳар сония ижтимоий тармоқларда дунёни ларзага солиб, қанчадан-қанча инсонлар умрига зомин бўлаётган, гўдаклар кўз ёши-ю не-не юраклар изтиробига сабабчи — кўринмас ёв, яъни коронавирус пандемияси ҳақидаги ноҳуш маълумотлар тинимсиз тарқалмоқда. Бугун ер-юзини жунбушга келтириб, барчани сергакиликка тортаётгани, даълатлар фуқароларини асраб қолш учун жон қўйдираётгани ҳеч кимга сир эмас. Илло, дунё қозонида Covid-19 сабаб барча миллату элат бирдек қайнамоқда. Бундан Ўзбекистон ҳам бир четда қолгани йўқ.

Юртимизда ҳам кунлик коронавиралар инфекцияси қайд этилганлар сони кўпайди, унинг номи битта-ю касалланиш ҳолати эса турлича эканлиги ташвишланарли ҳол. Албатта, оғир пандемия шароитида ўз жонини хатарга қўйиб, фарзандлари, яқинларидан узоқда бўлиб, “жанг”га киришган, унга қарши астойдил курашаётган шифокорларимиз, юрт ҳимоячилари-ю бир қатор ташкилот ходимлари борлиги эртанги кунга умид, ишонч уйғотади.

Бироқ “гуруч курмакис бўлмас”, “беш қўл баробар бўлмайди” деганларидек, “дунёни сув босса, ўрдакка не гап” қабилада иш тутатганларнинг борлигига нима дейсиз? Уларга ачинадиган бошқа чора тополмайсиз, албатта.

Айниқса, ўзини “пиар” қилиб, ижтимоий тармоқларни “тўлдириб” турган “юлдузча” ёшларимиз дунёда ватанпарварлик деган тушунчалар ҳам борлигини қачон англаётган экан? Мисол учун, яқинда “Менинг юртим” телеканали орқали эфирга узатилган “Очқичасига гаплашамиз” кўрсатувиде бир қатор “интернет шоввозлари” ю “маликалари” билан бўлган мулоқотда ўз-ўзларини англамаган, гўр ўсмир-ёшларни кўриб, тўғриси, юрагим оғриди. Аслида ҳали ўзлари маслаҳатга муҳтож, ҳаётнинг кўп аччиқ-чучкигини тотмаган, асосийси, гапларидан она сuti оғзидан кетмаганлиги кўриниб, билиниб турган бу ёшлар

нима деяётганини ўзлари англашармикин?..

Уларга ачиндим... Ижтимоий тармоқ орқали яна бир видеоларни кўриб эса бу гал ёқамни ушладим. Унда ўзини ўзбек деган миллат фарзандидан деган “жўжаўроз йигитча” вилоятимиз марказидаги буюк шоир ва мутафаккир бобоми Алишер Навоийнинг табаррук ҳайкалларида қўйиб, “Маска қани, бобой?” — дея беъмаъни хиринглаб, шайтоний қилиқларни кўз кўз қилган. Нега қўнунчилигимизда буларга жазо белгиланмаган ё бор-йўқ жазо ўн беш сутками? Ахир бу туришда миллат ёшларини тартибга олиб бўлармикин?!

Шу болапақир кимсга қараб: “Унинг ҳам ота-онаси бормикин, фарзандининг тарбиясизлигини улар қандай қабул қилар экан?” — деб ўйлаб қолдим...

Савол туғилди: бу каби ёшлар қаердан пайдо бўляпти, улар оилада тарбия

қўришяптими, мактабда таълим олаяптими ўзи, МФЙ фаоллари орасида ёшларга ўр-нак бўладиган нуроний қариялар борми ўзи ё маҳаллалар ўз вазифасини бажариб бўл-дим? Очиги, кейинги пайтларда МФЙнинг ўрни йўқолиб бораётгандек. Қаерда уруш-жанжал бўлса, маҳалланинг айби билан бўляпти.

Шу кунларда ўсмир-ёшлар орасида қай усулда бўлса ҳам тезроқ танилиш “касалли-ги”га дучор бўлганлар қўлайгани ачинарли албатта. Шу ўринда Ўткир Ҳошимовнинг “Дафтар хошиясидаги битиклар” китобида келтирилган: “Олимлар ер юзиде одамсимон маймунлар қамайиб кетаяпти, деб бонг ур-моқда. Улар ташвишланмаса ҳам бўлади. Ер юзиде маймунсимон одамлар қўлайиб бор-моқда...”, деган гаплари бежиз айтилмаган экан-да?!

Дилноза АБДУҲАМИДОВА,
Навоий вилояти.

Комилбой — илмий тадқиқотчи. Пойтахтдаги университетлардан бирида дарс беради. Тақдир тақозоси билан чет элга кетиб, бегона юртларда ишлаб, умргузаронлик қилиб юрган миллатдошларимизнинг ҳаёти, турмуш тарзи ҳақида докторлик диссертацияси ёзмоқчи. Биласиз, бунақа юмушнинг галваси кўп — жилд-жилд китобларни ўқиб хатим қилиш, энг муҳим фанлардан имтиҳон топишириш, мавзуга оид материалларни тўплаб, амалиётда синоддан ўтказиш лозим. Э-ҳе, ҳаммасини санаб адоғига етолмайсиз. Бу орада ҳар ҳафта-ўн кун деганда илмий раҳбарнинг олдига юзуриш, инжиқликларига чидаш зарур. Хуллас, турган-битгани азоб. Назарий томонини-ку анча пиштириб қўйган, лекин амалий жиҳатларида камчилликлар кўп. Шунинг учун ёзи таътил маҳали хориджа бир-икки ой яшаб, керакли материалларни тўплаб келишни кўнглига тугиб қўйган эди. Насиб қилмаган экан, кутилмаганда коронавирус деган бало чиқди-ю ҳаммаси остин-устун бўлиб кетди. Яхшиям, марказий телеканаллардан бирида ишлайдиган, кунда-кунаро «ойнаи жаҳон»да кўришиб турадиган Жавоҳир исмли дўсти жонига оро кирди — жўяли маслаҳат берди. Нима бўлгандаям кўпни кўрган-да, барака топсин!

САМАРҚАНДИЯ

— Ўртоқ, — деди у бир кун кечки пайт кўнгирак қилиб, — ана, сен истасан одамлар ўз оёғи билан юртимизга қайтиб келяпти. Бугун аэропортга бориб, Россиядан махсус рейс билан олиб келинган ўзбекистонликларни кутиб олиш маросимини тасвирга олдик. Бунақа тадбирлар ана кўп бўлар экан, истасанг, сени ҳам гуруҳимизга илмий эксперт сифатида ёздириб қўяман, шу мавзуда кўрсатувлар тайёрлайдиган бўлса, фикрларинг билан қатнашсан, баҳонада керакли материалларни тўплаб оласан, нима дединг?

Жавоҳир дарҳол рози бўлди. Шанба кунни Россиядан яна махсус рейсда икки юз нафардан зиёд ватандошимиз олиб келинар экан, аэропортга бирга чиқишди.

Учин-қўниш майдонига ўтиладиган йўлак қаттиқ назоратга олинган. Ён-атрофда ҳарбий кийимдаги, юзига ниқоб таққан кўриқчилар, бошдан-оёқ химоя либосига ўранган тиббиёт ходимлари хизматга шай ҳолда турибди. Кутиб олинадиганлар учун йўл хавфсизлиги назорати хизматининг махсус машинаси етовидида автобуслар ҳамда "тез ёрдам" автомобиллари карвони ҳам тахт қилиб қўйилган. Йўловчилар олиб ўтиладиган йўлакларга вирусни зарарсизлантирадиган махсус ускуналар ўрнатилган.

Самолёт кўнишига ҳали бирмунча фурсат борлиги учун Жавоҳир билан кутиш йўлагига ўриндиқларга жойлашиб, ўтган-кетгандан пича гурунг қилиб ўтиришди.

— Яхши мавзу танлагансан, — деди Жавоҳир, — асл томирларидан узилдиб, муҳожиротда қийналиб юрган одамнинг бошига не савдолар тушмайди. Ўзбекларимизга қойил қоламман, мусофирчиликдаги сарсон-саргардончиликларга қарамасдан, тилини, урф-одатларини, ўзгичани йўқотмасдан келмоқда. Бирон жойда "қийналдик" деганини эшитмаганман. Сабр-тоқат, шукроналик билан ҳар қандай синовни енгиб ўтишяпти. Асли андижонлик бўлган юртошимиз — Жўра қори Бўтақўзнинг мўъжаз воқеаномаси — «Бўтақўзнама» китобини ўқигандирсан. XX асрда, октябрь тўнтарисида кейин халқимизнинг бошига тушган фожияларни, минглаб миллатдошларимизнинг бегона элларда кўрган азоб-уқубатларни жуда таъсирли қилиб ёзган.

— Э, нимасини айтасан, бугини сўрасанг, айнан ўша китоб шу мавзунини танлашимга сабаб бўлган. Сен билан биз ёру диёримиздан айрилмасдан, ота-боболаримизнинг ерида маза қилиш яшашлиқ. Алишер Навоий ҳазратлари айтганларидек, ҳар қанча гўзал ўлкалар бўлмасин, гурбатда ғариб шодумон ашолмайди, — деди Комилбой дўстининг сўзларини қувватлаб. Сўнг бир нарсга эсига тушгандек сўради: — Ҳа, айтганча, сен карантин бошланганидан буён мана шундай тадбирларда иштирок этиб келаясан, хориджа ишлаб юрган миллатдошларимиз ҳақида фикринг қандай?

— Ўзиндан қолар гап йўқ, биз фақат бўлиб ўтган воқеани бирор тасвирга оламузу уч-тўрт нафар иштирокчини суҳбатга тортадим, кейин яна шошилинч студияга чопамиз, янгиллини вақтида эфирга узатмасак, шунча югур-югур қилганларимиз бекор кетади. Умуман олганда, коронавирус сабаб чет элдан олиб келинадиганларнинг кўпчилиги ёшлар, улар ўзгичани йўқотмаган, ўша оддий ва бегубор феъл-атвор, очикқўнглик, ўзаро ҳурмат ва меҳр-оқибат, она юрт соғинчи, озиғна соддалик ва тўпорилик... Яна нима дейиш мумкин? Албатта, кейинги йилларда давлатимиз томонидан хориджаги ватандошларимизга алоҳида эътибор қаратилаётгани уларга катта куч, умид ва ишонч бағишламоқда. Бунинг уларнинг бошини баланд кўтариб юришдан, гап-сўзи ва кайфиятидан сезиш қийин эмас.

— Мен мана шу илмий ишим туфайли чет элга бориб келганлар билан кўп гаплашаман, у ёқда ота-оналар учун бола тарбияси қийин муаммо экан. Нима бўлганда ҳам юрт бошқа, тил, туғум ва муҳит бегона... Табиийки, буларнинг барчаси мурғак боланинг онгига, ҳис-туйғуларига таъсир қилади.

— Мусофирчиликда яшашнинг азоби ҳам шундан-да, — деди Жавоҳир. Ўзбек аввало нимани ўйлайди — боласининг тақдирини, келажагини ўйлайди.

Шу пайт Москвадан самолёт келиб қўнгани, руҳсатномаси бор шахслар белгиланган йўлакдан ўтиб, кутуш жойига боришлари зарурлиги ҳақида эълон қилинди.

Дастлаб, Ўзбекистон байрогини кўтарган, йигирма беш ёшлар чамасидаги йигит самолёт пиллавоасига қадм қўйиши билан "Ассалому алайкум, она Ватаним, азиз юртошларим!" деб баланд овозда бақириб тушиб кела бошлади. Унинг ортидан бирин-кетин болалар, аёллар, навқирон ва ўрта ёшдаги одамлар бир сафга тизилган ҳолда, автобуслар турган майдонга қараб йўл олишарди. Санитария хизмати ходимлари ҳар бир йўловчининг ҳароратини ўлчар, бурни, томоғи, нафас йўллари олдон текшириб кўрар эди. Касаллик аломати бор одамлар дарҳол "тез ёрдам" машинасида тиббиёт муассасасига олиб кетиларди.

Миллий гвардия қаралари, кўнглили йигит-қизлар юртошларимиздан ҳол-аҳвол сўраб, нимага эҳтиёжи борлигини билиб, ҳар бирини белгиланган автобуга қараб йўналтириб туришарди. Йўловчиларнинг юз-кўзида она юртга соғ-омон этиб келганларидан мамнунлик ифодаси билан бирга, жиндак чарчок ва безовталик аломатлари ҳам йўқ эмасди. Жавоҳир оператор йигит билан бирга интервью олишга киришиб кетди. Комилбой эса ҳамон адоғи кўринмаётган сафдаги ҳар бир одамнинг чеҳраси, хатти-ҳаракати, гап-сўзи, ҳатто кийинишигача диққат билан кузатиб туради.

Самолётдан чиқувчилар қатори охирлаб борарди. Ўртада бироз узилиш бўлганидан кейин жажжигина қизалоғини бағрига босган, оппоқ, лўппи юзидан майин табассум ёғилиб турган, кўринишдан ўттиз ёшларга яқинлашиб қолган жувон зинадан охишта тушиб кела бошлади. Туйкус у нарвон тутқичини чап қўли билан ушлаб ортига бир ўғрилиб қўйди. Афтидан, беш яшарлар нари-берисидидаги ўғлини еталаб келаётган йигит унинг ҳўжайини бўлса керак, улар томонга қараб-қараб кўрарди. Аёл ерга қадам қўйиши билан ўрнидан жилмасдан, ҳўжайини ва ўғлини кутиб турди. Халғи йигит яқинлашган, қизчани унинг қўлига берди-да, дафъатан тиз қўйиб, ерга пешонасини қўйди. Бу манзарани кўриб, ҳамма бир муддат хайратда қолди. Жувон саждадан туриб, эрига юзланди ва қизалоғини олишга шошилди.

— Самарқандия, келақол, жоним! — деб боласини яна бағрига босди, сўнг отасининг ёнида жимгина турган ўғлига деди: — Ўзбекон, юр болам, мана, она юртимизга етиб келдик, ҳаммамизга дийдори Ватан муборак бўлсин!

— Сизга ҳам муборак бўлсин! — деди эркак аёлига мамнун боқиб.

Бу орада Жавоҳир ҳам ишини тутатди — керакли одамлардан интервью олиб бўлди. Мусофир ватандошлар ўтирган автобуслар жойидан кўзгала бошлади.

— Ўрта Чирчиқдаги карантин зонасига олиб кетишар экан, — деди Жавоҳир ён дафтарига бир нарсаларни ёзиб, кейин сумкасига жойлар экан. — Қалай, биронта фойдали маълумот олдингми, ишқилиб?

— Анави ҳаммадан кейин автобуга минган аёл бор-ку, қизчасини опичлаб, эри билан бирга ўғилчасини еталаб кетган жувон, галати экан, зинадан тушасолиб, ерни тавоф қилиб ўтди-я!

— Эй, оғайни, бунақалар кўп! Оқи-батли халқимизда, аввалги сафар ҳам бир-иккитаси шунақа қилган эди. Нима бўпти, буюм ота-бобомиздан қолган удум, узоқ вақт айрилиқда юрт туپроғини соғиниб ашаган одам кин-

дик қони томган заминга чин дилдан таъзим қилгиси келади-да! Сен билан биз бунинг қадрини унча билмаймиз, "Фўзулий, ишқ завқин завқи ишқи вор ўландан сўр", деб бежиз айтмаганлар улуг шоир бобомиз. Ҳар қалай, шунисига эътибор берибсан-ку, ўртоқ!

— Йўқ, бу аёлни ўзиям, қизиям, ўғлиям бошқача. Қизини — Самарқандия, ўғлини — Ўзбекон деб қақирди, тушуняпсаним, бунақасини илгари кўрмаганман!

— Нималар деяпсан, нега шуни аввалроқ айтмадинг, дарров интервью олардим. Бу аёлни толиб гаплашишим керак, — деди Жавоҳир ҳам ҳаяжонлиб. — Албатта топаман. Ҳозир ишхонага чопишим шарт, бўпти, дўстим, омон бўл!

Иш билан андармон бўлиб юрган Жавоҳир уч-тўрт кун жим бўлиб кетди. Бир кун кечаси соат ўн бирларда кўнгирак қилиб қолди:

— Биласаним, дўстим, анави сен айтган олинган дарагини тоғдим. Карантинга олинганларидан сўнг учинчи кун онаси билан ўша қизалоқда коронавирус борлиги аниқланибди. Она-бола ҳозир Тиббиёт академияси шифохонасида даволанаётган экан. Аёлни исми — Гулижаҳон, асли андижонлик, эри эса самарқандлик экан. Қара, эрига, у туғилиб-ўсган шаҳарга хурмати шунчалик баланд эканики, қизига Самарқандия деб исм қўйибди. Иккаласи ҳам шифокормиш. Уч йилдан буён Россияда шартнома асосида ишлаб келишаркан. Мен она-болага қараётган врачлар билан гаплашдим, аҳоли унча огир эмас, дейишмоқда. Психологлар одатда бундай инсонларда ўзини чап қўли билан ушлаб ортига бир ўғрилиб қўйди. Афтидан, беш яшарлар нари-берисидидаги ўғлини еталаб келаётган йигит унинг ҳўжайини бўлса керак, улар томонга қараб-қараб кўрарди. Аёл ерга қадам қўйиши билан ўрнидан жилмасдан, ҳўжайини ва ўғлини кутиб турди. Халғи йигит яқинлашган, қизчани унинг қўлига берди-да, дафъатан тиз қўйиб, ерга пешонасини қўйди. Бу манзарани кўриб, ҳамма бир муддат хайратда қолди. Жувон саждадан туриб, эрига юзланди ва қизалоғини олишга шошилди.

Жавоҳир Комилбойга Гулижаҳон ва унинг қизини даволаётган врачнинг телефонини берди:

— Гапинг бўлса шу кишидан сўрай-верасан, жуда одамшаванда, самимий, миллатпарвар инсон экан, — деди.

Комилбой эртасигаёқ ўша врач Фаёз Турсуновга телефон қилди.

— Самарқандия исмли қизалоғимизнинг соғлиги ҳозир ҳаммани қизқитирипти. Телевидениедан ҳар кун сўраб туришибди, аэропортда божхона хизматчилари, самолётда стоардессалар, миллий гвардиямизда хизмат қилаётган йигит-қизлар ҳам исмини билиб олишган экан, тимимсиз кўнгирак қилишмоқда. Кузатган бўлсангиз, ижтимоий тармоқлар ҳам "Самарқандия тезроқ соғайсин!", "Омон бўлгин, Самарқандия!" деган тилак ва даъватларга тўлиб кетган. Кўз темасин, аҳоли яхши, унақа мураккаб аломатлар йўқ. Орасининг ҳолатида ҳам ташвишли белгилар сезилмаяпти. Бу ердаги шифокорлар, халқшарлар ҳам уларга алоҳида меҳр билан қарашмоқда. Икки нафар ҳомилдор бемор аёлимиз бор, улар ҳам шу исмга ҳавас қилиб, соғайиб кетсақ, бўлгуси фарзандимиз қиз бўлса, албатта Самарқандия, ўғил бўлсан, Самарқандбек қўямиз, деб ният қилишган.

Комилбой Гулижаҳоннинг эри ва ўғли Ўзбекон ҳақида ҳам сўради.

— Уларга касаллик қандай юқмай қолди экан? — деди ҳайрон бўлиб.

Муртазо ҚАРШИБОЙ

МУАЛЛИФ ҲАҚИДА: Танқиди адиб, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси, моҳир таржумон ва муҳаррир. Мамлакатимиздаги етакчи нашрларда ишлаган. Адабий-танқидий, бадиий-публицистик мақолалари, ҳикоялари, чет эл адаблари юзидан ўқиган таржималари нашр этилган.

— Биласизми, ўзини ўйламасдан, аввало оиласи, фарзандлари ҳақида жон қуйдириш — аёлларимизга хос хислат. Бу синглимиз ҳам эрини, ўғлини қаттиқ асраб-авайлаган. Шифокор-да, аэропортда, самолётда ўзини ёмон ҳис қилаётган, соғлиғида ўзгариш сезган юртошларимиз бўлса, эрини уринтирмасдан дарров ўзи ёрдамга шошилган. Самолётда ҳам атайлаб йўлак тарафидидаги ўриндиққа ўтириб, эри ва ўғлини девор томонга ўтказган. Шу сабабли вирусни юқтириб олган бўлса керак. Бугеи ўзингизга маълум, онага юққандан кейин эмизикли қизалоқча ҳам ўтмасдан қолмайди.

— Нафақат оиласи, юртимиз, ватандошларимиз учун ҳам жон қуйдирадиган аёл экан, — деди Комилбой бу ҳақда ҳам шифокордан имкон қадар кўпроқ нарсаларни билиб олиш умидида.

— Мен гаплашиб кўрдим, — деди Фаёз Турсунов, — бобоси инқилоб замонида чет элга қочиб, дастлаб Афғонистонда, кейин Покистон ва Туркияда яшаган экан. Ватанда яшаш қандай буюк бахт эканини ўн йиллар давомида юрак-юракдан ўтказиб, дарду изтироб билан ҳис қилган, болаларини ҳам Ўзбекистонга алоҳида меҳри қилиб тарбиялаган экан раҳматлик. Мустақилликдан кейин Гулижаҳоннинг дадаси Ўзбекистонга қўчиб келибди. Ўша пайтда у кичкина қизча бўлган, ота-насининг она юрт туپроғини ўпиб, кўзига тўтиё қилганларини кўрган, эслаб қолган-да! Мана энди ўзи она бўлиб фарзандларини ҳам шундай қилиб тарбияляпти.

Орадан икки ҳафта ўтиб, шанба кунни коронавирусдан соғайган беморларни кузатиш маросими бўлди. Уларнинг орасида Гулижаҳон ва қизалоғи Самарқандия ҳам бор эди. Комилбой дўсти Жавоҳир билан бирга ушбу тадбирда иштирок этди. Карантин чекловларига қарамасдан, шифохона олдидаги майдон ва ундан ташқаридаги йўл бўйида тумонат одам йигилган эди. Ҳар бир соғайган беморни шифокорлар гулдаста бериб, олқишлар билан кузатишарди. Шифохона эшигида қизалоғини бағрига босган Гулижаҳон пайдо бўлиши билан "Ана, Самарқандия! Ана, Самарқандиямиз!" деган даъватлар янгради.

Самарқанд вилоятидан вакиллар келишган экан, улар чиройли гулдаста ва Регистон тасвири туширилган нонни қўлларидан кўтарган ҳолда, она-болага пешовз чиқишди. Гулижаҳон нонни қўзларига, кейин қизининг пешонасига сурди, тўйиб-тўйиб ҳидлади. Сўнгра уни чап қўлидаги чоғроққина елим халтага жойлади. Ўша онда нимадир эсига тушди шекли, икки тарафда тизилиб турган одамлар орасидан кимдир излай бошлади. Шу тобда "Ойи, ойи, биз бу ердამиз, бу ердამиз, табриклайман!" деган маъсум овоз янгради. Бу — ўғли Ўзбекон эди. У ўнг тарафдаги сафнинг адоғида, йўл четида қаторлашиб турган автоуловларга яқин жойда, отасининг елкасига ўтирганча бақиради. Қўлида Ватан рамизи — кичкина байроқча ҳилпираб турарди.

— Ойи, биз енгимиз! — деди Ўзбекон байроқчани боши узра баланд ҳилпиратиб.

Гулижаҳон эпчиллик ва назокат билан қизчасини чап тарафига олди-ю ўнг қўли билан қўиш тусдаги нимчаси остидан байроқчани чиқариб, ҳавода сермади:

— Биз енгдик, Ўзбекон болам! — деб ўғли томон шитоб билан юра бошлади.

Сўнг кўкрагини тимдалаб, жажжи бармоқларини байроқчага қараб узатётган қизалоғига қаради. Байроқчани унга тутди. Самарқандия бир муддат уни "томоша" қилди-ю кейин заифгина ҳаракатлар билан силта-силтаб қўйди.

— Қаранглар, Самарқандия байроқни боши узра кўтарди. Самарқандия — голиб! — деди саф олдида турган кўнглили қизлардан бири.

— Яшасин, Самарқандия, Самарқандия — голиб! — деган садолар бутун теварак-атрофга таралиб кетди.

ЖАҲОНДА НИМА ГАП?

ОММАВИЙ ВА БЕПУЛ ЭМЛАШ

Россия Федерацияси Президенти Владимир Путин ҳукуматга давлат бюджети ҳисобидан Россия аҳолисини тўлиқ эмлаш бўйича кўрсатма берди. Аҳоли учун ушбу тадбир мутлақо бепул бўлади, деб ёзди Кремль расмий сайти.

Куз ва қишда гриппга қарши россияликларнинг 60 фоизи эмланади. Коронавирусга чалинган беморлар учун 2020-2021 йиллар куз-қиш мавсуми учун ўрин фонди сақлаб қолинади.

Бундан аввал эпидемиолог, вирус инфекцияларининг олдини олиш ва назорат қилиш соҳасида эксперт Михаил Фаворов коронавируснинг иккинчи тўлқини октябрь ойида кузатилишини маълум қилганди.

ОҚ УЙ ЁНИДАГИ ОТИШМА ТАФСИЛОТИ

АҚШ Махфий хизмати ҳодимлари Вашингтондаги Оқ уй атрофида рўй берган фаёқуллода ҳодисани ўрганиб чиқиб, воқеа тафсилотини баён қилишди.

Маълум бўлишича, «ўқ узмоқчи бўлгани» гумон қилинган шахс хизматдаги зобит ёнига келиб, қуролланганини айтган.

«Оқ уй мажмуаси ҳудудидаги постида — Пенсильвания-авеню ва 17-кўча кесишувидида хизмат бурчини ўтаётган Махфий хизмат зобитига нота-ниш одам яқинлашган ва унга ёнида ўқотар қурол борлигини айтган.

Кутилмаганда шубҳали шахс зобит томонга қараб юрган, гўёки кийими чўнтагидан ниманидир олишга уринган». Шундан сўнг зобит гумондорга қарата ўқ узган.

«РИА Новости» хабарига кўра, Махфий хизмат ўз зобити ҳаракатлари юзасидан ички суриштирув ўтказишга қарор қилган.

ЛИВАН ҲУКУМАТИ ИСТЕЪФО БЕРДИ

Ливан ҳукумати тўлиқ таркибда истеъфого жўналтирибди. Бу ҳақда «РИА Новости» республика соғлиқни сақлаш вазирлигининг баёнотида таяниб хабар тарқатган.

Ушбу мамлакат Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган йиғилишда айтилганидек, ҳукумат аъзолари шу йўл билан фуқаролар қўйган талаблардан бирини адо этишган. Ижтимоий тармоқлар хабарларига кўра, пойтахт кўчаларида 7 августдан буён давом этаётган норозилик намойишлари бир неча бор куч ишлатар тизим вакиллари ва аҳоли ўртасидаги йирик тўқнашувларга айланиб кетган.

Кўзгюлчилар ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимларига қарата тош ва бошқа қаттиқ жисмлар улоқтиришган. Бунга жавобан, полиция оламонни бостириш учун қўздан ёш оқизувчи газ билан қўланган гранаталарни улоқтирган. Парламенти тарқатиб юбориш ва мамлакатда ислохотлар ўтказишни айна намойишчилар талаб қилиб чиқишганди.

ТИХАНОВСКАЯ БЕЛАРУСНИ ТАРК ЭТДИ

Литва ташқи ишлар вазирини Линас Линкявичюснинг «Тейттер» саҳифасида ёзишча, сўбатчи Светлана Тихановская таъқиблардан қочиб, Литвада яширмган.

Тихановская Марказий сайлов комиссияси биносидан 3 соат ушлаб турилганидан кейин, орқа эшикдан чиқиб кетган.

Беларусда 2020 йил 9 августда ўтказилган президент сайлови натижаларидан норози бўлган одамлар ва куч ишлатар идоралар ходимлари ўртасидаги тўқнашувлар юзга келмоқда.

Расмий маълумотларга кўра, амалдаги давлат раҳбари Александр Лукашенко 80 фоиз, муҳолифат етакчиси Светлана Тихановская эса 10 фоиздан ортиқроқ овоз тўплаган.

Александр Лукашенко хоржий давлат раҳбарларидан қўтловларни қабул қилмоқда.

ХИТОЙДАГИ ТАБИИЙ ОФАТ

Кучли сув тошқинлари Хитойдаги минглаб гектар қишлоқ хўжалик ерларини вайрон қилди. Гуруч, соя ва маккажўхори далапарига талафот етиши натижасида фермерлар улкан зарар кўрди, деб ёзди «CNN».

Нашрда, сув тошқинлари оқибатида мамлакат иқтисодиёти сўнгги йилларда энг катта зарар кўрганлиги қайд этилган. Фавқулодда вазиятлар вазирлиги бевосита иқтисодий зарарни 21 миллиард доллар, деб баҳоламоқда. 55 миллионга яқин киши эса жабрланди.

Хитойнинг «Shenwan Hongyuan» брокерлик фирмаси таҳлилчилари ҳисоб-китобига кўра, мамлакат ўтган йилда нисбатан 11,2 миллион тонна озик-овқат маҳсулотларидан айрилиши мумкин.

РОССИЯЛИК ДИПЛОМАТЛАР ЧИҚАРИБ ЮБОРИЛДИ

Жосусликда гумонланган россиялик уч нафар дипломат Словакиядан чиқариб юборилмоқда.

Бу ҳақда ўз манбасига таяниб Блумберг хабар қилди.

«Қарор Словакия бош вазири Игор Матовичнинг янги маъмурияти томонидан қабул қилинди», дейилади хабарда.

ТУРКИЯГА КИРИШНИНГ ЯНГИ ҚОЙДАСИ

Туркия ҳукумати мамлакатга кириш учун бир қатор янги қойдалар ўрнатди. Маълум қилинишича, сайёҳлар Туркияга парвоз вақтида анкета тўлдириб, унда Туркияда қоладиган жойлари манзиллини ва ўзларининг контакт маълумотларини кўрсатишлари лозим.

Бу маълумотлар кейинчалик агар рейсда коронавирусга чалинганлар аниқланса, улар ёнида учганларни топиш учун ички ишлар вазирлиги маълумотлар базасига киритилади.

Шунингдек, турк томони талаби билан Туркияга учадиган рейсларда қўл кўч учун чекловлар киритилган. АТОР маълумотларига кўра, самолётларга фақат аёллар сумкалари, эркаклар портфеллари, ноутбук учун гилофлар, болалар сумкалари, ичида Duty Free'дан харид қилинган товарлар бўлган пакетларни олиб ўтиш мумкин. Парвоз вақтида йўловчилар ниқобларда бўлишлари лозим. Шу сабабли авиакомпаниялар парвоз вақтида йўловчиларга таом тортишдан воз кечишларига тўғри келган.

Интернет хабарлари асосида А.СОДИКОВ тайёрлади.

ТРАНСФОРМАЦИЯ –

TURON BANK

замонавий банк қиёфаси

Қайд этиш керакки, банк
хизматлар кўламини илғор
амалиёт ва халқаро стан-

дартлар асосида қуриш борасида миҳозларга янги ҳамда қулай хизмат турларини жорий қилиш устида АТБ Туронбанк узлуксиз ва доимий изланишлар олиб бормоқда. Бунинг натижасида эса кейинги уч-тўрт йил ичида банк фаолияти, миҳозларга хизмат кўрсатиш тартиби, янги хизмат турларини аҳоли онги ва ҳаётига сингиши кескин даражада тезлашди. Ушбу кескин бурилишлар натижасидан банк шунчаки «роҳатланиб» ўтиргани йўқ. АТБ Туронбанк бошқарув тизими ва ходимлари доимий изланишда, доимий яратишда ва доимий халқ меҳрини қозонишда ўз имижини яратиб бормоқда. Бу жараёнларни эса яқин кунлар ичида банк эшигидан иккиланмай кириб борган ва унинг юқори даражадаги замонавий хизмат турларидан фойдаланиб кўрган миҳоз тасдиқлаши аниқ!

ЖОЗИБАДОР
МОЛИЯВИЙ МУХИТ

Сўнгги йилларда мамлакатимизда банк-молия сектори изчил ислох қилиниб, қатор чора-тадбирлар амалга оширилди ва натижада илгор банк бизнесини юритиш ҳамда ушбу секторда рақобат муҳитини кучайтириш учун зарур ҳуқуқий шарт-шароитлар яратилди. Хусусан, халқаро стандартларга мувофиқ келадиган ва молиявий соҳага ҳорижий инвестициялар кiritиш учун жозибдор ҳуқуқий муҳитни яратадиган "Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида"ги, "Банклар ва банк фаолияти тўғрисида"ги, "Валютани тартибга солиш тўғрисида"ги ҳамда "Тўловлар ва тўлов тизимлари тўғрисида"ги янгиланган Қонунлари қабул қилинди. Ушбу қонунларга жавобан мамлакатимиз ахли кўз олдига шаклан ва моҳиятан мутлақо янги, замонавий банклар ва унга муносиб мижозлар пайдо бўлди.

Ушбу билан бирга, банк соҳасидаги ҳозирги ҳолат таҳлили банк секторида давлатнинг юқори даражадаги арашаси, давлат иштирокидаги банкларда менежмент ва таваккалчиликларни бошқариш сифатининг етарли эмаслиги, иқтисодиётда молиявий вositачилиқнинг паст даражаси каби банк секторини иқтисодий янги ланишлар ва жамият эҳтиёжларига мос равишда ривожлантиришга тўқсунлик қилаётган қатор тизимли муаммолар соҳа ривожланишига тўқсунлик қилаётган эди. Муаммо тўсатдан ҳал бўлиб қолмайди, албатта. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 12 майда қабул қилинган "2020 — 2025 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисидаги" Фармони ушбу масалаларни ечишга қаратилган муҳим қадам бўлди.

ОММАБОП ВА ҲАММАБОП
ХИЗМАТЛАР
ЁХУД РАҚОБАТ УЧУН
МАЙДОН КЕРАК!

Айни пайтда банклар томонидан қўрсатилаётган молиявий хизматларнинг оммабоп ва ҳамма-боғлиғини ошириш, банкларнинг ҳудудлар — энг чекка минтақа-ларга кириб боришини кенгайти-риш ва барча аҳоли пунктларида бир хил турдаги хизматлар қў-рсатилишини таъминлаш бўйича қўшимча чоралар қўрилмоқда. Яъни, бунинг оқибатида дейлик, мамлакат пойтахтида қўрсатилган хизмат, мамлакатнинг энг чекка минтақасида ҳам мижозларга тақдим этилади. Давлат раҳбари томонидан банк тизимини ис-лоҳ қилиш стратегиясини амалга ошириш ҳамда мамлакат тижо-рат банкларининг трансформа-ция жараёнини жаддаллаштириши

бўйича йиғилиш ўтказилгани ҳам бежиз эмас. Бу эртанги кунимиз учун дадил қўйилган қадамдир.

ЭНДИ ХИЗМАТЛАР
ИНСОН ОМИЛИСИЗ
КЎРСАТИЛАДИ

қунда жами банк активларининг 15 фоизи ҳусусий банкларга тегишли бўлиб, 85 фоизи давлатнинг бевосита ёки билвосита улуши бўлган банкларга тегишлидир. Пандемия туфайли жаҳон иқтисодиёти инкирозга юз тутган бир пайтда хорижий инвесторларни миллий иқтисодиётга жалб қилиш мураккаблик туғдирмоқда, албатта. Дунёнинг барча мамлакатларида инвестиция жалб қилишда тижорат банклари муҳим ўрин тутadi. Хорижий инвесторлар сармоя ки

Банклардаги давлат улушини хусусийлаштириш уларнинг корпоратив бошқарув тизимини такомиллаштириш, банк хизматлари сифатини ошириш ва кўламини кенгайтириш, замонавий ахборот технологияларини жорий қилиш ҳамда кадрлар салоҳиятини ошириш орқали амалга оширилади. Бунда асосий эътибор банк қузатув кенгашларига банк ҳоҳасида халқаро тажрибага эга бўлган мустиқл аъзоларни киритган ҳолда мижозларга кенг

боғлаб, трансформация жараёнларини бошлади. Бугунги кунда кўллаб банклар ривожланиш стратегиясини ўзгартириш бўйича ўз махсуслотлари ва хизматлари трансформация қилиш устида муттасил иш олиб боришмоқда. Ушбу ўзгаришларис эртага молия-банк тизимиде рақобатлашиб бўлмаслигини тушуниш муҳим. Трансформация — вақт талаб этакдан зарурят ҳисобланади. Келгусида ўз мавқени ушлаб қолишни истаган ташкилот бугунданок ўзгаришларга тайёр турмаса, ҳозирдан за-

рур ишларни бажармаса бўлмайди. Банклар турли ечим ва имкониятларни, шу жумладан, йирик халқаро молия ташкилотлари гуруҳлари билан ҳамкорликни йўлга қўйиш каби йўлларни ҳам амалга татбиқ қилишмоқда. Бу борада Туронбанк шиддат билан ишга киришган.

ЖАХОН ТАРИХИ ШОДАСИДА

Хусусан, жаҳон банки гуруҳига кирувчи Ҳалқаро молия корпорацияси (IFC) билан ҳамкорликда банк фаолияти тўлиқ диагностикадан ўтқа-

“MY TURON” — МЕНИНГ ТУРОНИМ

Трансформация жараён-
ларига кириб борар экан, Ту-
ронбанк хизматлар кўрсатиш
қамровини ҳам сезиларли оши-
ришга ҳаракат қилмоқда. Жум-
ладан аҳоли учун 54 та банк

идентификация қилиш, QR технологияси орқали тўловларни ўтказиш, "One touch" тизимида тўловларни смартфон орқали қабул қилиш ва 3D secure хизмати жорий қилинди ҳамда DIG ID қурилмаси (Face ID технологияси орқали мижозини идентификация қилиш тизими) ва дастурий таъминоти ишга туширилди.

Янгиланган "My Turo" иловаси орқали эса онлайн-конверсияси амалга ошириш, онлайн омонат очиб ва кредит олиш, Mastercard эгалари учун картадан картга Узаро пул ўтказиш ҳамда "Humo" пластик карталарига SMS хабарномани ёқиш хизматлари ҳам ишга тушди. Энг аҳамиятlisi, 2020 йил июнь ойидан бошлаб жисмоний шахсларга чакана кредитлари ажратиш бўйича "Андеррайтинг" тизими жорий қилинди ва 3,0 мингга яқин жисмоний шахсларга 53,6 млрд сўм миқдорда кредитлар ажратилди.

ТЕЖАЛГАН ВАКТИНГИЗ ВА “АНДЕРРАЙТИНГ” ТИЗИМИ

Келинг, сизларда янада кенг-роқ тасаввур ва тушунча пайдо бўлиши учун "Андеррайтинг" тизими ҳақида қисқача тўхталиб

сарфланмайди ва амалиёт сод-
далаштирилган тартибда бажа-
рилади.

**БУ ХАЛИ
ХАММАСИ ЭМАС!**

Айни вақтда бизнес жараёнларнинг бошқарув тизимини яратиш борасида замонавий илгор технологияларга асосланган Буюк Британиянинг Colvir Software Solutions компанияси билан амалий ишлар олиб боришмоқда. Яқин кунларда эса "Uzcard" билан ҳамкорликда Россиянинг "Мир" кобейджинг карталарини эмиссия қилиш ҳам режалаштирилган.

Бу ҳали ҳаммаси эмас, мижозларни жалб қилиш, уларга хизмат кўрсатиш ҳамда банк маҳсулотларини етказиш жараёнларини ўз ичига қамраб олган CRM ҳамда ҳисоботларни автоматик равишда шакллантириш Data Base тизимлари ҳам фаолиятга татбиқ этилиши кутилмоқда.

- Сильное воздействие всеми процессами трансформации
- Своевременное выделение необходимых ресурсов для трансформации
- Эффективное управление изменениями
- Создание необходимых организационных компетенций и возможностей
- Регулирование...

кўламли хизматларни (инвестицион банкинг, факторинг, лойиҳавий молиялаштириш) тақлиф этиш, янги концепция ва технологияларни жорий қилиш (финтех, маркетплейс, рақамли банк) ва кадрлар малакасини ошириш ҳамда уларни қайта тайёрлашга қаратилади.

Банк тизимига замонавий сервис ечимлари асосида ахборот ва молиявий технологияларни кенг ва ўз ўрнида жорий этиш, ахборот хавфсизлигини керакли даражада таъминлаш, шунингдек, молиявий хизматлар кўрсатишда инсон омили таъсирири камайитириши ўз фаолиятида кўллай бошлаган Туронбанк ҳам юқорида келтирилган вази­фалари тўлақонли бажаришига бел

зилди ва малакали консултант-маслаҳатчилар томонидан таҳлил қилинди. Унда корпоратив бошқарув, HR менежменти, кичик ва ўрта бизнес тармоқларига хизмат кўрсатиш, ахборот технологиялари инфраструктурасини янгилаш, банк рискларини бошқариш ҳамда бизнес-жараёнлар билан боғлиқ бўлган бир қатор камчиликлар аниқланди.

Энг аҳамиятлиси, ушбу жараёнларга Банк корпоратив бошқаруви, замонавий ахборот технологиялари ва инновацион хизмат турларини жорий қилиш бўйича халқаро экспертлар жалб этилди. Жумладан, замо-

хизматлари офиси ва 88 та ўз-ўзига хизмат кўрсатиш маркази(24/7) ташкил этилди. Жорий йил охирига қадар кўшимча 46 та банк хизматлари офиси ҳамда 46 та ўз-ўзига хизмат кўрсатиш маркази (24/7) очилиши режалаштирилган. Шунингдек, Президентимиз таъбири билан айтганда, рақамли иқтисодиётга ўтиш бораборида банк истеъмолчиларга қулайликлар яратиш мақсадида рақамли ва масофавий банк хизматларининг янги турлари жорий қилиниши жадаллаштириди. Электрон навбат, call марказ, жисмоний шахсларни биометрик бармоқ ва FaceID орқали

Утсак. Банк Андеррайтер му-
тахассиси мижоз маълумотла-
рини таҳлил қилиш ва текшири-
орқали кредит бериш билан бо-
лиқ хатарларни мустақил баҳо-
лайди ҳамда хатарларни мини-
маллаштириш бўйича професси-
онал хулоса тайёрлайди. Мазкур
гизим мижозга кредит оlishдаги
вақтининг тежалиши учун ша-
роит яратди. Унинг афзаллиги
шундаки, энди чакана кредитлар
ажратиш бўйича фуқароларнинг
хужжатларини йиғиш, юритиш,
қарздор даромади даражасини
баҳолаш ва унинг кредит тари-
хини таҳлил қилиш учун кўп вақт

ЭРТАНИ СЕВИНИБ КУТИШ МУЖДАСИ

Маълумки Ўзбекистон Республикаси Президентининг юқорида таъкидлаб ўтганимиз — жорий йил 12 майдаги тарихий Фармонига асосан, “молия бозорига тенг рақобат шaroитлари яратиш, кредитлашни фақат бозор шартлари асосида амалга ошириш, банкларнинг давлат ресурсларига қарамлигини пасайтириш, банкларда хизмат кўрсатишни модернизация қилиш, самарали инфратузилма яратиш ва банклар фаолиятини автоматлаштириш, шунингдек, банкларнинг асосий фаолият тури билан боғлиқ бўлмаган функцияларини босқичма-босқич бекор қилиш орқали банк тизимининг самарадорлигини ошириш” кўзда тутилган. Ушбу белгилар берилган вазифаларини ҳар бири бугунги кунда АТБ Тўронбанк фаолиятида ўзини янгилаган қиёфада намоён этмоқда. Zero, бу хизматларнинг ҳар бири халқ учундир. Шу халқ, шу миллатнинг ички орзулари эса Тўронбанк хизматлари замирида рўбعا чиқмоқда. Бу эса бизнинг миллий банкларимиз фарқ сармоя ҳақида эмас, халқнинг бахту соодати ва фароғати ҳақида қайғураётганидан дарак беради. Бу севиңлари мўжизалар эртани севиңиб бу севиңиб кутишга замин ҳозирлайди.

Гўзал МАТЁКУБОВА

Реклама хукуки асосида

“МЕН БИР УЛКАН ДАРДДИРМАН...”

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ШОИРИ УСМОН АЗИМ ИЖОДИ ҲАҚИДА ЎЙЛАР

1 Шейр чиққандан сўнг “Шоир катта кетибди. Йўғ-е? Наҳотки!” деганлар ҳам бўлди. Аммо Абдулла Ориф жони ичига сиймаётган укасининг бу “шаккоқ” саволидан заррача оғрингани, таажужга тушгани йўқ. Аксинча, умрининг охиригача тугишган акадек, қиёматлик дўстдек бўлди. Чунки улуг шоир ортидан келаётган авлоднинг нимага қодирлигини, адабиётга қўшаётган ҳиссасини жуда яхши англади.

Билишимча, Абдулла Ориф ва Усмон Азимнинг адабиёт; шеърят, ўлмас асарлар ва ижодкор қисмати билан боғлиқ адоқсиз гурунларига Яраттандан бошқа гувоҳ йўқ. Эҳтимол, ука бу “мафий” мулоқотни қоралаб қўйгандир. Балки...

Хўш, адабиёт мухлислари нима учун Усмон Азим шеърларини яхши кўради? Шоирнинг фаёлулода ўзига хослиги нимада?

Усмон Азим — ёрқин характер соҳиби. Унинг ўзига хос қиёфаси, кўз қараш ва ҳатто сўзлаш оҳанги ҳам ҳар бир шеърда, қолаверса, барча биткиларида “мана ман” деб кўриниб туради. Қиёфасиз ижодкорнинг ўзи ҳам, қоралмаси-ю сўзи ҳам бировларнинг соясига ўхшайди. Борди-ю Усмон Азимнинг бир туркум шеъри имзосиз эълон қилинган тақдирда ҳам зуқоқ ўқувчи уни ҳеч адашмасдан пайқайди. Сўз, оҳанг, мавзу, образда оригиналликка эришган ижодкор учун бу жуда катта эътироф. Чунки сўнгги нукта қўйилгандоқ шоирдан узоқлашган шеър чин ўқувчининг ҳамроҳига, дардкаши ва суҳбатдошига айланади. Энди у ўқувчининг маънавий мулкдир.

Усмон Азим шоир бўлиб танилгандан бери ўзини ёзади. Бу “Ўз” гоҳ масрур ўғил, гоҳ бепарво ука, гоҳ оқибатли дўст, гоҳ қайсар ошқ, гоҳ рўзгор ташвишлари-ю турмушнинг кераксиз ҳашаматларига қўмилган эр, гоҳ мурасасиз қурашчи, гоҳ фақатгина ёлғизлик ва эрк истаган озулда қалб соҳиби сифатида намоён бўлади. “Болаликдан икки хотира” шеъри ҳам шоирнинг автобиографик асарлари сирасига кириди. Рамзий маънода тасвирланган “Қиш” — бу Усмон Азимнинг болалиги. Серамоқ чопон ва қалишда мол боқиб қўл-оёғи мўзлаган, орузи палъто ва иссиқ қўлқоп бўлган “Қиш” “Алломиш” ўқийди. Мурғак тасаввурида Алл ва Ойбарчин пайдо бўлади:

У пайт китоб ўқир эди қиш —
Ҳаяжондан титраб товуши.
Қиш — зиндондан чиққан Алломиш,
Қиш — Барчиннинг синиқ нолиши.

Кунлар ўтиб, ойлари ўйрилиб “Қиш” — озуларини осмон бола улғайди. “Ез” мадхи ана шу ҳақда.

Шаҳар томон жўнади бола —
Қўллариди эски жомадон.
Жомадонда бир парча дала,
Уч-тўрт китоб, икки қулча нон.

Мана сизга чайратимнинг чайир Бой-сун тоғлари-ю дараларидан бошқа ерни кўрмаган бўз бола шу тарика пойтахтга келади. “Шеър мисоли юраги тоза” бир даштиққа “Шаҳри шовқиндор”нинг туҳфаю инъомлари, кўрсатган меҳр-муруввати, рубаруб қилган дўст-ёрлари — алоҳида мавзу.

Майсалар, тоовоним сизни соғинар,
Тоғлар, виқорингиз қалбимда мангу.
Қайдадир қўзчоқ бўзлар, оҳ урар,
Қирларда адашган соғинимни у?

— деб бошланадиган шеър болалиққа қайтишни оруз қилаётган замондошимизнинг, яқин-йироқдан ота уйга — тугилган маконига қўшдай учиб бораётган одамнинг айтиб адо қилолмайдиган қўшиғи. Кейинчалик шоир “Дашт ва тоғ ҳақида кисса”да “Бир тоғ бўлалмади бошинда, Бойсун, /Бир дашт бўлалмади, Бойсун, пойнида” — дея ёзди. Бу каби қонқимаслик, бир вақтлар беқис ҳайрат ва илҳом берган маъвои излаш инсоннинг улғайиши ва руҳиятидаги ўзгаришлар, қалбнинг эврилишлари билан боғлиқдир.

Ҳақ ва тўпалоқ моҳиятини англашга интилган ижодкор бир кунги икорини шундай сатрларда баён қилади:

Йўқ, Бойсунни соғинганим йўқ,
Танарим, сени танимаганман.

Усмон Азим шеърятга ҳақида тунни тонгга улаб гаплашиш мумкин. Мирзо Кенжабек айтганидек, “Усмон Азим шиддатли туйғулар билан, кескин ҳолатлар ва аниқ тасвирлар билан ўзбек шеърятига янги ҳаёт руҳ олиб кирди”. Илк китоби “Инсонни тушуниш” билан янги овоз сифатида танилган ижодкор “Ҳолат”, “Оқибат”, “Кўзгу”, “Сурат парчалари”, “Дарс” “Иккинчи апрель”, “Бахшиёна”, “Уйғонми азоби” каби тўпламлари орқали маъшурулик рутбасига эришди. Айниқса, “Бахшиёна” туркуми шеърятда ўзига хос йўналиш бўлди. “Бахшиёна” чоп этилган 1990 йилда беш ТошДУ журналистика факультетининг биринчи курсида ўқир эдик. Университет ва Талабалар шаҳарчасидаги ҳаёт улкан дошқозонни эслатди. Таниқли шоир-ёзувчи ва публицистлар билан кунда-кунора учрашув, савол-жавоб, баҳсу мунозара...

Ҳаётнинг суръати тез, ҳеч ким бўлаётган ўзгаришларга бефарқ эмас. Ишчидан то талабгача ҳамма-ҳамма жамият ҳаётига муносабат билдиришга ошиққан. Чақирик, даъват, талаб ва тақлиф ҳар қадамда жаранглайди. “Ёш ленинчи” (ҳозирги “Ёшлар овози”), “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газеталари, “Фан ва турмуш”, “Ёшлик” “Шарқ юлдузи”, “Саодат” журналлари 300 000 нусхадан 1000 000дан зиёд нусхагача тарқалган, ўқишга, ишга кетаётган одамлар эрталабдан киоскарларга нонга навбатга тургандай навбат кутиб газета-журнал оладиган давр. Бирор-бир ўтмиш ижтимоий-сиёсий мақола ёки шеърнинг шов-шуву ҳеч нимага ўхшамайди...

Хуллас, баҳор кунларидан бирида Усмон Азим билан учрашув ўтказилди. Ўша даврда урф бўлган оқ хаворанг жинси пиджак-шим кийган, ёлқасида чарм сумка шоирни талабалар “чуул-лаб қарши олди. Ким қўл бериб кўришган, ким дастхат учун қўйин дафтар узатган, ким маъруза дафтери, яна кимдир “Бахшиёна”ни боши узра кўтарган...

Ҳамма қўнқикан, дақиқ адабий, илмий, ижтимоий-сиёсий қарашларни чиппака чиқариб мақола ва суҳбатлар ёзган, адабиёт хусусидаги оқик хати билан мунозаралар бошлаб берган яловбардор Усмон Азим ўзи каби қизиққан ёшларнинг тарих, ўзбек тили маъна, миллийлик ва Ўзбекистон истиқболи билан боғлиқ саволларига жавоб бериб, сўнггида аудитория ойналарини зириллатиб шеър ўқигани кечагидай эсимда.

“Бахшиёна” туркуми довруқли достонга шунчаки тақлид ёки қаҳрамонлар номидан халқона ашвор тўқиш эмас, балки таназзулга учраётган жамият, маънавий айнишлар, қадриятларнинг унутилаётгани, шахс инқирози, юксак эзгу фазилатлар ва туйғуларнинг пароканда бўлаётганидан ҳайриқ эди. Чунки “Алломиш” — халқимизнинг маънавий қиёфаси. Катта бир элнинг тоғани ва йўқотгани, етгани ва айрилгани, суйгани ва қуйгани мана шу достон ва унинг қаҳрамонлари тақдирда мўжасам. Қўлпимингиллик мозий гувоҳи “Алломиш”ни шеър қилиб ўқиймизми, бахшилардан тинглаймизми, қатъи назар, қалбимизда бир-бирига уйқаш, айни дамда бир-бирини инкор қилувчи ҳис-туйғулар, турли кечинмалар ўз-ўзидан уйғонади ва ўша чоғда сизнинг алломишингиз дўсту ёрингиз таниган алломишдан фарқ қилади. Назаримизда, достоннинг ажиб ва инча сирли ҳам шунда! Ҳар кимнинг, ҳар бир уйғоқ қалбнинг ўз алли бор! Шунинг учун достонни ўш саккиз ёшда ўқисангиз у севги-вафо достони, йилғирма беш ёшда ўқисангиз мардлик-шиқоят достони, қирқда ўқисангиз дўстлик ва ҳижрон достони, элликда ўқисангиз қон-қондошлик, оғанилик меҳрининг тантанаси, олтинчида эса салтанат иши, худбинлик ва халқ биллиги достони сифатида намоён бўлаверади. “Алломиш”нинг минг бир қирраси минг битта шоирга илҳом ва ғайрат бергуси. Достонни тафаккур қилиб ўқиган ҳар бир одам нафс ғалаёни ва жондошлик исёни, гурур ва гурбат, аҳиллик ва ҳижрон, муҳаббат ва матонат ўрта-сидида курашдан ўзи учун ғулошлар топади. Усмон Азим ана шу мангу бўлоқдан қониб-қониб сув ичган шоир сифатида достонга янги ҳаёт бағишлади.

Нафсиларини айтганда, “Алломиш” севиғи-муҳаббат каби ҳар бир қалбда илди элтиб чиқарди. Келажак авлодлар “Алломиш”ни кашф этасигана миллиятнинг ўсуви бардавом бўлади. Миллий адабиётимизга, хусусан, замонавий шеърятга “Алломиш” мотивларини олиб киришга уринишлар бўлган. Қўлларини қўл кўрсангиз. От минган борки, бир мартага уюрга от солиб кўради, аммо улқони опқиқиб абжир, қўрқмас, далил-ғулли чавандозга тан. Шу маънода, “улқо” Усмон Азимда кетди. Ҳеч қайси ижодкор “Алломиш” мадҳини Усмон Азимдек қўл ва хўп қуйлаган, қуйлаб олган эмас. Усмон Азим улкан маънавий мерос тарғиботчиси сифатида Фозил Йўлдош, Эргаш Жуманбулбул, Ҳамид Олимжон, Ҳоди Зариф билан бир қаторда туради. Шоир халқ достонларига бўлган тийқисиз меҳр-муҳаббатини шеърли туркум, ҳикоялар, кинодостон ва драмалар орқали ифодалади. Элбек, Эломон, Ҳаққул бахши бўлиб достонга янги ҳаёт руҳ ва мазмун бахш этди. Қиёматли дўст ва садоқат рамзи бўлган Қоракон шоир ижоди орқали шеърят мухлисларига янада севимли ва суюмли бўлиб қолди. Усмон Азим бетимсол алл номи узок қишлоқлардаги тонгтоғар туй-томошаларда, унда ҳам азбаройи тўртта-бешта бахшининг саъй-ҳаракати туйғайи эсланган даврларда “Бахшиёна”ни ёзди. “Алломиш” деса энсаси қотадиган олифта-бодиларга ўзбекининг асл табияти, ўзлиги-ю илдиниси, мардлиги-ю олижаноблигини соф кўзгу — шеър воситасида кўрсатиб берди. Достоннинг қават-қават, сир-синоатга тўла оламига замондошларини ошно этди. Минглаб ёш ўспирин “Алломиш” оҳанги ва гоёсига эргашиб, ал-

помиишу барчиной бўлишга интилди. Шеър, сўз энг улуг ва қудратли мафкура сифатида қалбларни забт этган эди. “Алломиш” кинодостони, “Алломишнинг қайтиши”, “Тонг отган тарафларда” каби драматик асарлар ана шу соғинч ва эзтироб меваларидир.

“Бахшиёна” дунёга бўйлашиб бораётган ўзбекининг қалб оғриғи, изтироби, соғинч ва ҳайратидир. Ойтуман, Элбек ва Эломон бахшиларнинг айтишуви, Оқ-ботир ва Қоработир суҳбати, Қалдирғоч-қай, Алломиш ва Ойбарчиннинг савол-жавоби достонсевар халқнинг қўна дарадлари эди.

Тингланг, Элбек бахшини нима чатнатди?

Устозим деганинг шеърфуруш чиқса,
Суйганим деганинг эрфуруш чиқса,
Подшоҳим деганинг эрфуруш чиқса, —
Чидагин, болам-а, чидагин,

Дардларинг танинганга жойлансин.
Чидагин, болам-а, чидагин,
Оқларинг кўшқига айлансин.

90-йиллар бошида мустабид тузум ва янги ҳаёт орасида кескин континентал муҳит ҳўқмон бўлиб, ҳамма ижодкорлар деярли бир хил мавзу — ижтимоий ҳаёт муаммоларидан ёзар эди. Сўнг бу мавзуларнинг оҳори қолмади. Энди нимани ёзиш керак? Бу савол барчани уйллатгани, қийнагани рост. Усмон Азим ана шу мафкуравий-маънавий бўшлиқ даврида шеърят мухлисларини ҳайратга солиб, унутилган бир “сўқмоқ”дан қориб кетди. Бу зафарли юриш, пировадарида, шундай боғларни бунёд этдики, у ҳақда қуйида гаплашамиз.

“ШОИРЛАРИ ЁЛГОН АЙТСА, УЛАДИ ЭЛ”

Усмон Азим қимлигини, шеърятни сир-асорини билишга қизиққан одам унинг

“Ўзингни аяма,
Бешафқат бўлгин.
Жонингга солиб тур гоҳида буров.
Шунда
Топплади
Хонин бўлганин —
Унга раҳм қилма,
Қатл эт дарров”

деб бошланадиган шеърини синчиқлаб ўқиш лозим. Чўқур миллий, диний мазмунга эга бу шеър, аслида, шоирнинг ҳаётдаги шиори. Бу талабчанлик ижодкорнинг ўзлигини топишга, дунёга қандай вазифа ва мақсад билан келганини англашга сабаб бўлди. Одам ўз-ўзини қийнаб турса, бетиним тергаса, узлуксиз маломат қилса, нафси билан муҳорабага киришса — фазилат. Лекин қўлчилигимизда ана шу фазилат етишмайди. Нафсиларини айтганда, шеърча сингдирилган гоҳ ҳар бир замондошимизга таалуқли. Айниқса, бизнинг кунларда бу шеърни баянлаб товушда, сатрларга ургу бериб ўқиш керак. Токи, том битган қўлқўлар, минг бир қиёфага эврилган юзлар, сўбтисизлик ва лафсизликни шоир қилган каслар эшитсин. Шоирнинг “Эҳтиёткор одам” шеърини ҳам юқоридаги даъватнинг давоми дейиш мумкин.

Тузумнинг таънали тоти ва тўрвасидан юзи саргайган халқнинг аҳвол-руҳияти, ҳар қадамда уриб кетган адолатсизликлар ҳақидаги шеърлар шоир ижодида алоҳида бир саҳифа. Усмон Азим ўша йилларда фаол публицист, оташин нотик сифатида ҳам танилди, эрк, озодлик ва ҳурриятни ёниб қўйлади. Некбин озуларни қурол қучи билан қўнла-қўн қилмоқчи бўлган истибдоҳ малайларига лаънатлаб шеърлар битди. Эрк, озодлик, ҳуррият учун жон бераётганларни жон жигари, дарддоши деб билди. Улар учун қуйди, ўртанди. “Литва ҳақида икки шеър” эҳтимо, ёдингиздир:

“Эрдан бошқа, ахир худом йўқ
Озодлик! Висолинг бунчалар қисқа...
Озодлик — кўзимда сўнаётган чўғ,
Эрк — Литва!
Илтимос... Улғамиз, Литва!”

Усмон Азим халқимизнинг қалби

уйғоқ фарзандлари қатори халққа муружаат этиб, юрт мустақиллигини талаб қилиб чиққан қуролсиз аҳоли ўққа тутилганини қоралади, “инсонийлики таниган барча инсофли жамиятларни ларзага солган бу машъумиятга муносабат билдираётганлар орасида қўнқилчанлиги, меҳр-шафқатга бойлиги, болажонлиги билан машҳур халқимизнинг овози ҳам баландроқ эшитилиши керак”лигини айтиди.

Шоир дардкашлар юртида юраги доғланмаган, дунёга лоқайд боқиб турган, Алломиш ва Ойбарчиннинг савол-жавоби достонсевар халқнинг қўна дарадлари эди.

Сўқут лозим жойда тил бўлсанг непар?
Биронинг гамида сил бўлсанг непар?

Ҳамиша ижтимоий фаол бўлиб келган шоирнинг бу ҳайкириги “Отим қолар”, “Зотим қолар” дея томошабин бўлиб турган айрим қавмдошларига нисбатан айитилган.

Усмон Азимнинг “Туш” деган бир

Чавандоз ҳўрсинар... Тонг отар эди,
Эна сўнаги қолдулар борарди ботиб.
Хотини шивирлар: “Ҳеч хафа бўлма,
Сизга от оламан уй-жойни сотиб...”

Шеър ор-номус, гурур учун мол-дунёдан воз кечишга ҳам тайёр тўмарису барчинойларга бағишлов. Бундай аёли бор элнинг эртаси ёруғ!

Усмон Азимнинг “Лўли қиз қўшиғи” — бу, муҳаббат изтироби. Унда инсоний севгидан баланд туйғулар борлиги тараннум этилган. Шеърнинг лирик қаҳрамони миллатдошлари ҳаёти, қадрият ва турмуш-тарзини ўз муҳаббатидан устун қўяди.

Мен йўлларда тугилганман,
Айрилмасман йўллардан.
Умрим ўтар йўллар билан,
Кезиб-кезиб ўларман.

Лўли қиз аждодларидан мерос ҳаёт тутумига, урф-одатларга хиёнат қи-

учун келади, унинг вазифаси нимадан иборат. Бу синов дунёси эрта бир кун қандай сарҳисоб, имтиҳон билан якун топади? Мана шу мангу саволлар шоирга тинчлик бермагани, қалбини ўртагани ҳақиқат. Мана шу ўртанишлар, мунозара ва муноқаба маҳсули бўлган шеърлар, табиийки, ўқувчини ҳам худди шундай ўйлашга, мушоҳада қилишга ундайди. Адабиётнинг, умуман, санъатнинг гарданидаги вазифа, юмуш шу эмасми? Демак, “Адабиёт — Ватандай муқаддас” дея санаган ижодкор ана ўша вазифани бажаришдан бўйин товламайди:

Мен қўналгимни гул каби уздим!
Танарим, юбор гулга зор касни...
Танарим, қандай ўйини буздим —
Ҳеч кимга гул керак эмасми?!

Шоир дард-изтиробга лиммо-лим қалбини бўшатини истади. Кимга? Абдулла Ориф “Дилингни оч фақат Парвардигорга” деган эди. Усмон Азимнинг гўссага ботган лирик қаҳрамони ҳам Аллоҳга ёлборади, ундан сўрайди, унга дил ёради:

Ой... Оламдан тўқилди гуноҳ!
Орапаган боғларга санми —
Гуллайсанми шунақа, Оллоҳ,
Оллоҳ, шундай қўқарсанми?

Ёмғирларинг бир дунё хитоб!
Олам қайта яралди — янги!
Менинг қайси “оҳ”имга жавоб —
Йилгайсанми шунақа, Танграм?

Сен — саҳийсан, меҳрдир боринг...
Гуллашингиз йиллашинг — ошкор...
Мен — бир тўзгун майсангман,
танарим,
Мен — бир қатра ёшингман, жаббор.

“Тазарру боғлари” туркумида ҳайкириб, жушиб ўқиладиган шеърлар жуда кўп. Ахир, қалбнинг туб-тубидан вулқондек отилиб чиқаётган нолаларни тизгинлаб бўлармиди? Биткилардаги жунун жиловга бўйин бермайдими-да! Лекин улар орасида мунгли, қайғули шеърлар ҳам талай.

Мен бир баргининг ҳасратин ёзиб,
Довруқ солсам бўлар оламаз” дейди шоир бир шеърда. Барг — ўтган умр, унутилган авлодлар рамзи. Бу рамз бир қанча ўринда учрайди. Бундай деётганимиз, шоир “барг” мавзусини давом эттириб, бир шеърда эрта баҳор боғда уйғонган куртакни қўриб, “Менинг кетган дўстим бир тунда қайтди” дея қувонади. Гарчи сирлашган барглари ўрнига янгилари чиққанини билса ҳам эски дўстини қўмсасди. Янги япроққа қараб:

Мени ая, эй, барг! Мени аягин!
Айтгин: мен — ўша дўст —
келимдан фаноан...
Қўналгимда нур сонган яшил чироғим,
Наҳотки барларам ҳам қайтмас дунёга? — дейди.

Кузда баргхонан боғларни кезган шоир атрофга боқиб табиат ва шахс уйғунлигини кўради. Ўқувчига куз — ҳаёт моҳияти, ўтаётган умрга ишора эканини айтмоқ истади:

Оятлар ўқийди кузнинг ҳар рўзи,
Ҳар япроқ бир ҳадис терсам майлими?
Инсон умри Абдиёт оқлида бир
ўчиб-ёнган чироқ бўлса-да, уни мангулик муҳрлайдиган ҳақиқатлар бор. У — Яратганининг ҳар бир мўъжизасида Ҳақнинг суварти, қудрати ва ҳикмати мўжассам эканини англашдир.

Бир барг ҳаёт жимгина битди,
Мангу кетди бир мўъжаз наво.
Оллоҳ, мени бунча титратди,
Барг учганда уйғонган ҳаво?

Забт айлади мени ҳавлига,
Ўртамада қолмади фироқ.
Қурашди, Оллоҳ, жамолани —
Барг учганда уйғонган титроқ...

Усмон Азим илк тўплами “Инсонни тушуниш”дан бери ўтган қирқ йил ичида йигирмадан зиёд китоб чикарди. Шоир, носир, драматург, киносценарийчи, таржимон сифатида танилди. Тўғри, жилд-жилд, том-том китоблар ижодкорнинг даражасини белгилamayди. Лекин етмиш ёшда ҳам қўлида қалам, вилоятма-вилоят кезиб чарчамайдиган, “Езадиган нарсаларим қаламда қалашиб ётибди” дея суҳбатга қўр ташлайдиган шоирга қўйил дейишдан бошқа илож йўқ.

Ижодкорнинг руҳан ва маънан янги-ланиши, қамолга етиши, таъбир жоиз эса илонинг пўст ташлашидек бир гап. Қаламқаш қалбнинг ўзгариши ва эврилишлари унинг асарларида кўринади. Ҳар қандай асар, одамнинг кўзгудаги ақс каби “Мен”ни акс эттиради. Шоир айтмоқчи:

Елгон дунё, ёлгонингга қўним йўқ,
Шоирга ўлим бор, шеърга ўлим йўқ.

ОЛИМ ТОШБОВЕВ,
филология фанлари номзоди,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист

МУНОЖОТ

“Аслинг билсанг оби гил...” дейди Аҳмад Ясавий. Одамзод сув ва тупроқдан бино бўлгани учун у ҳамиша табиат шайдоиси. Табиатга талпингани сари моҳиятга етади, табиат қўйнига чиқса, она бағрига бош қўйгандек ором олади. Усмон Азим Маҳмуд Саъдий билан суҳбатда “Бой-сундай Худо берган чироили бир максанда тугилганимданми, табиатни юракдан ўтказиб яхши кўриш менга насиб этди. Аммо табиатнинг тасвири шеъримга аниқ қўчғунча шеърятда анча йўлни босиб ўтдим. Ортимга бурилиб қарамай, юрагим ёрилгудай бўлиб шеър йўлидан кетаявердим. “Тазарру боғлари” деб аталган шеърли туркумлар мажмуасига еганимда эса шу пайтгача қўйлаганим шеърятга етиб келганимни хис қилганман... Бироқ мени ўйлантирадиган бир нарсаси бор: кўп мухлисларим ёшларда ёзган шеърларимда қилиб кетишди. Кейинги ёзган шеърларимга етиб келганлар жуда кам...” дея нолиш қилади.

“Гўсса” ва “Куз” тўпламларини шоирнинг ўзи “энг ғамгин китобларимдир” дейди. “Уйғониш азоби” китоби ҳар ёшнинг сарҳисоби бўлса, “Гўсса” тўплами, жумладан, “Тазарру боғлари” туркуми шоир ижодида фаёлулода туркиш, қамолот босқичидир. Бир сўз билан айтганда, бу туркумлар шоирнинг янги, да-ҳа янги оҳанг ва руҳий кўтарилганига шоён ҳужжатдир. Мен бу туркумларни Бир борга муножот дегим келади. Бу тўпламлардаги шеърлар 70–80 йиллардаги Усмон Азим шеърятини эмас, У тамомилга янги бир шеърят. Назаримда, туркум босиб ўтилган ҳаётдаги ҳаётлар ва камчилиқлар, қусурлар ва иллатлардан қўқилиб, Ҳақни излаётган, ҳақиқий эрк ва озодлик йўлини англашга жидду жаҳд қилган, тавбага юкунган осий банданинг икромидек туюлади.

Уриндим — асрорини еча олмадим, —
Ҳар битта жилванда

мина сирли туғун,
Фақат, Танарим, кечир,
бандаларингдан

Эрку Озодлиқни кутганим учун.

Бу руҳий ҳолга қимдир қирқ, қимдир эллик, яна қимдир олтимиз ёшда эришар. Гап бунда эмас. Гап ёлгончининг моҳиятини тушуниб, инсоний матлаб ва маслак нимада эканини англаб етишдир. Инсон бу дунёга нима

Бу руҳий ҳолга қимдир қирқ, қимдир эллик, яна қимдир олтимиз ёшда эришар. Гап бунда эмас. Гап ёлгончининг моҳиятини тушуниб, инсоний матлаб ва маслак нимада эканини англаб етишдир. Инсон бу дунёга нима

Масмон товулайди эртан фаслида

Халқимизнинг атоқли шоири, улуғ адиби Усмон Азим китоблари — ўтли нафаси кириб бормаган ўзбек хонадони бўлмади керак. Қолаверса, Усмон Азим шеърлари муҳаббати, ҳеч бир муболағасиз, хорижий юрталарда ҳам кам эмас.

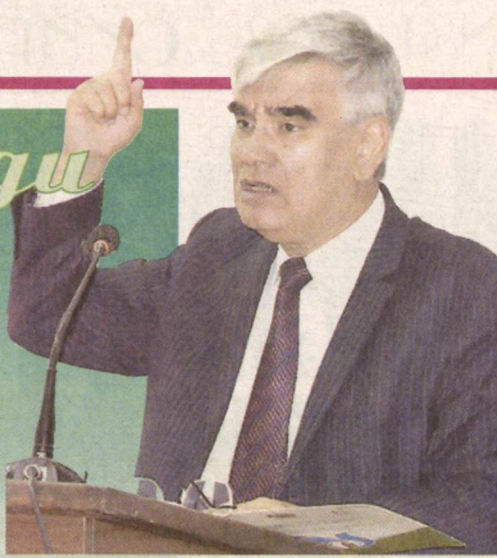
Ҳа, шундай улкан адибли бор эл эканлигидан хар канча ғурулансак арзийди.

Усмон Азим ўткир шеърлари ҳақида газетамизнинг ушбу сониди 1-саҳифадан бошланган мақола 7-саҳифада давом этди.

Қўлида эса ҳурриятли шоирнинг ҳали сиёҳи ҳам қурмаган янги шеърларидан "Hurriyat" ўқувчиларига тақдим этиб, таҳририятимиз жамоаси ва сиз азиз муштарийларимиз номидан устозни қутлуг "етмишбой" деган даовни забт этгани билан чин дилдан табриқлаймиз.

Шеърсевар халқимиз бахтига ҳаммаша соғ-омон бўлинг, юз билан юзлашиб, яна юракларни титратувчи, дилларни қалқитувчи кўндан-кўн асарлар ёзишингизга тилакдошимиз.

"HURRIYAT" жамоаси.

Усмон АЗИМ,
Ўзбекистон халқ шоири

Ғош

Яралшиб — олданда. Мени имлайди,
Менинг ҳаётимдан ҳаёти қизик.
Ўзин қиёфасин ҳали билмайди,
Сирли бунёдликда тўзғиб тинмайди —
Қисматимдан турфа аъмоллар тузиб.

У асли умримдан кўнган, аслида
Буғунимдан қочган девона орзу —
Масмон шовуллади эртан фаслида,
Мамнун қаноатини гашти қасдида,
Сўзга кўчмоқ бўлган даҳшатли ёху.

Ҳозир у губорлар ичинда элас,
Ҳозир у туманлар ичинда соя,
Ҳозир у дилимни орақтирган сас —
Аммо тақдир ила олганча нафас,
Бир ёниб "оҳ" урсам, топади воя.

Мен уни танийман: бу тирик ҳаво
Бу дунё ҳақида тушу ўнгимдир.
Бир боқсам: дунёдан аўзалроқ дунё,
Бир боқсам: эви йўқ дардимга маъво,
Бир боқсам: дунёдан қолган кўнглимдир.
02.06.2020

Исмат ака хотирасига
Тоғ эди. Арчазор. Барча дўстлар жам.
Сурур хизмат этди — шимириб ёнани.
Ногоҳ қўйлаб қолди шунда бир акам:
— Усмонжоним-а, хуш энди!..

Тоғу тош, арчалар, ўтлар, даралар —
Барча билан ногоҳ хўшлавасан:
Қўлшди катта-ю кичик жўралар —
Ҳазили кўп эди бу эрни.

Ака, айтганимдин қисматни қўшиб,
Ғофил қолдиришми қўлириб мени?
Хотирамда қолди даҳшатли қўшиқ:
— Усмонжоним-а, хуш энди!..
15.05.2020

Эртан

Бу бонинг тонлари эрта отади.
Дарахтлари бепул мева сотади.
Деворидан ошиб, сояга боқсам,
Илондай тўлғониб, бир қиз ётади.
Воҳ, қисмат!

Воҳ, қисмат! Илоннинг хўштори бўлдим,
Севгининг диласир дутори бўлдим.
Илон бир тўлғониб, мени аеради,
Дуторнинг бори ул, мен тори бўлдим.
Воҳ, кўнгли!

ҲА-ЗИЛ

"Жамоат жойларида ниқоб тақиб юринг!" — дейишди. Тақиб юрибмиз. Соғлиқ ўзимизга ҳам керак. Лекин жа аломат нарс экан-да бу ниқоб қўриқ. Мен сизга айтсам, у тождор вирусдан ҳимоя қилишдан ташқари, айримларнинг иягидаги тўртта соқолу иримига сепилган кузги арпадай ҳар жой-ҳар жойда битган бежирим мўйловини ҳам тўсиб олаётти. Биноидайгина бўлиб юриб қолди ўша ёшлар ҳам.

Ниқобнинг фойдаси

Аммо яхшининг ёмони, оқнинг қораси бўлгандай, ниқоб тақишнинг ҳам лекини бор экан, мен сизга айтсам. Шаҳарга чиқсанг бўлди, истарали юзларни эмас, фақат байрагга кўзларинигина кўрар экансан, холос...

Тарих китобини варақлаб кўзим тушувди, хуллас, бир расмини кўрдим. Ибтидоий замонлар. Бекорчиликдан горнинг оғзидаги бир одамбашара одам тошни тошга уриб ўтирибди. Қолган ҳамма овга кетган. Тошдан учган учкун хасга тушиб тутаи бошлаганига эътибор ҳам бермаётти (расмининг тағига эса "Оловнинг ихтиро қилиниши", деб ёзилган). Бори шу!..

Суратнинг давоми йўқ. Қолганини тасаввуримда чиза бошлагандим: хас ёнди. Одамбашара одам сапчиб ўрнидан турди. Қўрқанидан катта харсантошнинг орқасига беркинди. Олов ҳамон ёнарди. Овга кетган

шерикларининг қораси кўринмайди. Унинг қорни эса ўлғудай оч. Одамбашара одамнинг мияси бирдан ёришди: эҳтимол, бу милтираётган нимарса, унинг оч қолганини билиб, табиат инъом этган ғулиқдир. У оловга тамшаниб яқинлашди... Ҳа, оғзи куйса нима бўлибди, кейинги сафар эҳтиёт бўлади... Бунақа ҳодисалар ҳаётда кўп бўлган-ку! Масалан, илк марта ойна кашф қилинганда ўзининг аксини кўрган полвон аксининг иягига бир уриб ойнани синдиргани каби...

Шу десангиз тасаввурининг имкониятлари чексиз. Ўйлаб қолдим, шу одамбашара бобоқолонимиз ёнида пайдо бўлиб қолса, мен унга ниқоб тутқазсам, нима қиларкин?! Йўқ, у анойи эмас, тарихдан маълум, одамлар чанг-губордан сақланиш учун ибтидоий замонлардан юз-кўзларига ниқоб тақиб юришган, ҳойнаҳой у ҳам:

"Бу ниқобинг мендан қолган, кўтар лаш-лушингни", деса керак. Бобомиз Абу Али ибн Сино: "Агар ҳавода чанг бўлмаганида одам минг йил яшарди", деган экан. Азал-азалдан одамлар нафас олганда чангни ютмаслик учун ҳам юзларига ниқоб тақиб юришган. Соғлиқ ҳамма даврда керак бўлган-да!

Айтсам, ишонмайсиз, ҳозирги замонавий ниқобни биринчи бўлиб ўзимизнинг пахтакорлар ўйлаб топилган. Ҳа, рост-да, қўшли ширканининг пахта далаларида турли ихчам ниқобларни тақиб олган далачиларни ким қўрмаган, менимча ҳамма қўрган. Ниқоб яна юзга тушиб турадиган қўш нурларидан ҳам асраган. Демак, қўнлик далада ишлаш режасини бажаришда ниқобнинг фойдаси катта бўлган.

Аммо қора рангли ниқоб айрим тоифадаги кишиларнинг зарарига ҳам ишлагани рост. Ма-

— Болтавоёмисан, танимабман.
«Маска» одамни бошқача кўрсатар-кан-а?! Айтганингда бирга келардик-ку!

салан, ўғриллар, қароқчилардан бойвачалар жуда азият чекишмоқда. Кўзига қараб кимлигини билиш қийин бўлса. Мол-мулкни ким ўғирлаганини, ҳатто, унинг қиёфасини тасвирлаб ҳам беришолмайди. Рост ҳам шу, бировнинг моли бировага буюрмайди. "Ўғирланган мол" яна ўғрининг қўлига тушади ўзи. Айланб-айланб эгасига қайтиб боради-да...

Ана шунақа гаплар. Бироқ айтиб қўяй, одамлар ниқобга ўрганиб

бўлди. Гаплашиш уёқда турсин, катта кўчада қўшиқ ҳам айтишамокда. Ҳатто, кўзига тўрт қаватидан тақса ҳам ўзининг чўнтагида нима борлигини кўра бошлади. Эй, сиз ўғриллар, кўрмай қолади деманг: "Камбағални молига тегма", деб органга топириб юборади энди. Ҳа шундай, афсуски, энди ниқоблар янги, одамлар эса барча қингирликни кўра бошлади...

Ҳумоюн ҚУВОНДИҚОВ.

ТАЛҚИН

Ҳазрат Алишер Навоийнинг форс-тожик тилида девон тузгани, арабчадан таржималар қилгани, қадимги иерит-яхудий тилидан бохабарлиги аён. Аммо у зоти шарифнинг тил ўрганиш бобидаги қувваиди — ҳофизаси қанчалар улуғ бўлмасин, инглиз тилини билганлигига шубҳа бор.

НАВОИЙДАН СЎЗ ОЛГАНЛАР

"Ғаройбус-сиғар"даги бегубор болалик, ёшлик ва муҳаббат уфуриб турган ғазаллардан юраклар ёзилади, илм оласиз, сўз ўрганасиз, маънавий лаззат топасиз ва Навоийни минггинчи бор кашф этасиз.

Салоҳим пардаси куйди ул ўтлуғ юз ҳаёлидин,
Фигонким, ойни ёд этмак зарар қилди катонимга
деган байтидаги "катон" сўзи "Навоий асарлари луғати"да канопдан тўқилган кийимлик, катоний — катондан тикилган кийим, дея изоҳланган.

Демак, ғазал мулкнинг султони ишлатган "катон"ни европаликлар ўзлаштириб олган бўлиши керак. Чунки, СТОТОНнинг илдири Навоийдаги "КАТОН" ёхуд КАТУН"дан чиқади. Шунга ўхшаш адмирал, алгебра, утюг, кирпич, карандаш атамаларидан аллақачондан бери европаликлар фойдаланиб келишади.

Даласига пахта экмаган инглизларнинг тилида уни ифодаловчи сўз ҳам йўқ. Каноп матони англатувчи форсий сўз "каттон" уларга СТОТОН шаклида ўтиб қолгани аниқ.

Ғарб олимлари "Бобурнома"ни таржима қилгани боис европаликлар талайгина туркий сўзларни ҳам ўзлаштиришгани фанга маълум. Француз фантасти Жюль Верн "Клодиус Бомбарнак" романида паранжи, кушбеги, девон каби ўзбекча сўзларни қўллайди. Инглизлар ишлатадиган "Сипай" кимлиги ҳар бир инглизга аён, у биздаги сипоҳ, сипоҳий сўзининг бузилган шаклидир.

Алқисса, инглизлар Навоийдан сўз олганлари, ўзлаштирганликлари эҳтимолдан холи эмас.

Рустамжон УММАТОВ.

ТАФАККУР

ОЖИЗ ОДАМ ҲЕЧ ҚАЧОН КЕЧИРОЛМАЙДИ

Римда иккинчи бўлишдан кўра, кичик бир уюшмада биринчи бўлишни афзал кўраман.

Ю.ЦЕЗАР

Тараққий этган миллатларни оналари ўқитар экан, биз аввал оналаримизни ўқитиб, уларга тил ўргатмоғимиз керак, чунки бизнинг илмсиз ва тилсизлигимиз улاردандир.

Маҳмудхўжа Бехбудий

Виждонли одам ҳеч вақт тун яримда эшиги тақиллашдан хавотирга тушмайди.

Хитой мақоли

Дўстлик шундай бир соғлом боғқи, ундан пул сўрамасангиз узоқ ҳаёт кечириш мумкин.

Марк ТВЕН

Ҳамма билан дўст бўлганинг дўсти бўлмас.

Олмон мақоли

Ожиз одам ҳеч қачон кечиролмайди. Кечиримли бўлиш олижаноблик белгисидир.

Махатма ГАНДИ

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси уюшма аъзоси, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист

Шавкат АМИРОВнинг вафоти муносабати билан оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон "Меҳр-шафқат ва саломатлик" жамоат фонди бошқаруви фонд васийлик кенгаши аъзоси Мухтор Усмонхўжаева турмуш ўртоғи

Мунира УСМОНХУЖАЕВанинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Hurriyat
Mustaqil gazeta

Муассис:
Ўзбекистон
Журналистлари
ижодий уюшмаси

Бош муҳаррир

Абдурасул ЖУМАҚУЛОВ

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080 — рақам билан рўйхатга олинган.

Ҳажми 4 босма табоқ, Бичими — А-2.
Баҳоси келишилган нархда

Адади: 4002

Буюртма — Г-865

1 2 3 4 5

Таҳририятта келган хатлар доимий эътиборимизда.
Мақола ва хабарларда келтирилган маълумотлар учун муаллиф жавобгар.

Телефон: (71) 244-32-68, 244-32-91

Тел-факс: (71) 244-32-80

Реклама ва маркетинг бўлими: (71) 244-32-70

ISSN 2181-0660

Обуна индекси:
якка
обуначилар ва
ташқиотлар
учун — 233

Топшириш вақти — 21⁰⁰
Топширилди — 22⁰⁰

Манзиллими: 100011, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.
Elektron manzil: gazhurriyat@mail.ru; info@uzhurriyat.uz

Газета таҳририят компьютер марказида терилди
ва дизайнёр Э.Елторов томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: Ҳ.Қодиров. Мусаҳҳиҳ: З.Хасанова.

"Шарқ" НМАК босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.